

ŽEMAIČIŲ KANKINIAI

ŽEMAIČIŲ KANKINIAI

R A I N I Ų

M I Š K E L I O

T R A G E D I J A

1941.VI. 24-25

HAMILTONO D.L.K. ALGIRDO

ŠAULIŲ KUOPA

Dalis pajamų skiriama Rainių kankinių atminimo įamžinimui.

P i r m o j i l a i d a

1942 met. Išleido "Žemaičių Žemė"

A n t r o j i l a i d a

**1977 met. Išleido D. L. K. Algirdo Šaulių Kuopa
Hamilton, Ont. 48 Holton S. Canada.**

Kaina \$3.00

© E T U V O S K N Y G O S D R A U G I J A

Nuo Rainių miškelio tragedijos prabėgo penki dešimtmečiai. Nedaug beliko liudininkų, tos kartos žmonių, vietoje iškirsto miško, kur vyko žudynės, auga jaunos eglaitės, nemačiusios tos baisios nakties. Bet nei Žemaitija, nei visa Lietuva niekada neužmiršo savo kankinių ir savo skausmo. Kasmet žudynių sukakties proga po nakties išdygdavo kryžiai, kuriuos raudonieji okupantai ir jų pakalikai barbariškai išsprogdindavo. Jų budrumas būdavo bejėgiškas.

Prasidėjus Atgimimui Rainiai vėl nuskambėjo kaip viena šurpialesių lietuvių tautos ir visos Europos tragedijų. Apie juos daug rašyta. Tačiau knygelė „Žemaičių kankiniai“, 1942 Telšiuose išleista vietos patriotų, vėliau pakartota Kanadoje, tapo bibliografinė retėnybė. Tai pirmutinis ir kol kas bene vienintelis dokumentinis tragedijos šaltinis. Atgimimo pradžioje ji plito padauginta atspaudais. Dabar leidėjai, suprasdami jos svarbą, ryžtasi dar sykį pateikti visuomenei.

Teateina ji į kiekvienus namus kaip šventa Maldos knyga, teškamba kaip tautos skausmas ir neįveikiamas jos ryžtas kovoje dėl laisvės!

Raimondas Kašauskas

Vilnius 1991.VI.1

TAUTOS KANČIŲ KELIAS

Įžangos vietoje

Mūsų tautai istorijos eigoj teko išgyventi daug didingų, bet ir daug sunkių valandų. Kitados turėjusiai didžiulę valstybę, kuri anuo metu vaidino labai svarbų vaidmenį Europos gyvenime, jai buvo istorinio likimo lemta patekti į pietų ir rytų slavų pinkles. Tose pinklėse ji prarado ne tik savo valstybinę nepriklausomybę, bet turėjo labai daug pavojų savo tautinei egzistencijai. Žiaurus, mažai kultūringas, bet godus imperialistinis kaimynas iš rytų daugiau šimtmečio siekė išnaitinti mūsų tautą. Dėl iš seno likusio lietuviško atsparumo ir dėl tauriųjų savo tautos sūnų pasiaukojimo mes ne tik išsilaukėme gyvi tautiškai, bet ir atkūrėme savo valstybę. Tačiau pavojai neišnyko. Vietoj carinio imperializmo rytuose, sugriuvus carinei imperijai, pasinaudodamas suirute, šlykščiausio teroro priemonėmis išgalėjo nuožmusis bolševizmas, kuris rusus ir su jais surištas kitas tautas kankino daugiau 20 metų. 1918—1919 m. mums pavyko savo jėgom, palyginant, nesunkiai atsiginti ir retas pagalvodavome, kad panašus pavojus gali kada nors mus vėl ištikti. Per 20 su viršum metų ramiai dirbome, kūrėme, ateičiai tikėjome. Kilus Europoj ir pasauly naujoms audroms, įsisiautėjus naujam pasauliniam karui, mūsų maža tauta ir valstybė turėjo pakelti ypač sunkių bandymų dienas. Tų didžiųjų grumtynių metu mes, neturėję progos net parodyti ilgus metus organizuoto pasipriešinimo ginklu, staiga praradome savo brangiausią turtą — laisvę. Atėję su per dvidešimt metų didžiulės tautos krauju ir prakaitu lietais ginklais, nuožmieji bolševikai išplėšė iš mūsų nepriklausomybę, sutrukdė tautos pažangą. Skelbdami savo socialinius šūkius, ir bandydami juos praktikoje vykdyti, išardė mūsų ūkį.

Savo užsibrėžtiems tikslams vykdyti bolševikai naudojo kitur ir pas mus tokias baisias priemones, koku ligi tol istorijoj nebuvo pažinę. Po bolševikinio imperializmo slibino letena turėjo padėti galvas dešimtys milijonu taurių jo pavergtų tautų sūnų. Ir mūsų tauta ta labai skaudžiai patyrė. Palyginti per trumpa vienerių metų siautėjimo laiką jie išžudė Lietuvoje 3.000 mūsų tautiečių, kalino kalėjimuose 12.000, išvežė nežinomam likimui į tolimuosius plotus ne mažiau 45.000. Ir visa buvo daroma tokiu būdu, kuri pavadinti žvėrišku tikrai yra per maža. Į mūsų kraštą buvo atsikraustę budeliai ir smaigikai, kurie per ilgus savo praktikavimo metus buvo tapę tikrais to jų sukurto „meno“ specialistais. Tai dar karta vaizdžiai parodė pasauliui, kad žmoniškumas bolševikijon ne tik kad negrižta, bet ir tikrai negriš, kol tie žmonijos smaigiai nebus pašalinti iš žemės paviršiaus. Užtat mūsų tauta, su tiek nuostolių iškentusi bolševikinės invazijos metus, taip uoliai ir nuoširdžiai prisidėjo ir prisideda prie to slibino sužlugdymo.

Vienu tragiškiausių bolševikinio siautėjimo momentu be, abejo, buvo tas, kuri turėjo išgyventi Telšių kalėjimo politiniai kaliniai, nukankinti naktį iš 1941 m. birželio 24 į 25 d. Rainių miškely. Neaprašomas sadizmas, kuri vadinti žvėriškumu būtų tikrai labai švelnu, čia pasireiškė ypač kraštutinėm formom. Tokių kankinimo būdų ligi tol buvome girdėję viena ar kita atskirai, bet čia jie visi buvo pavartoti iš karto pačiom aštriausiom formom. Ir visa tai buvo daroma juk ne kieno kito, o jų nešamosios „laisvės“, „darbo žmonių gerovės“ vardan.

Rainių tragedija amžiams liks vienu šiurpiausių momentu mūsų tautos istorijoj. Kad ji neliktų ilgesni laika tik žodinė atminty, kaip tai atsitiko su Kražių skerdynėmis ir kitais skaudžiais mums įvykiais, šis leidinys ir yra pirmas bandymas fiksuoti tuos įvykius, paskelbti juos visai tautai. Žinoma, jis nėra tobulas, tačiau ateity plačiau surinktoji medžiaga galės jį patobulinti. Visus, kurie gali kuo nors jį papildyti ar pataisyti, ar kokių pageidavimų pareikšti, prašomi neatidėliojant rašyti šio leidinio rengėjams.

Čia skelbiama medžiaga ne tik atskleidžia ta nepaprastą raudonųjų okupantų siautėjimą paskutinėmis valandomis prieš išvejanč juos iš mūsų krašto, bet kartu primena ir keletą skaudžių dalykų. Visų pirma aiškėja, kad bolševizmas buvo radęs, tiesa, labai maža, ir tarp mūsų tautiečių savo pakalikų, aklių ir baisių savo darbo talkininkų. Tai paaiškės iš Telšių kalėjimo istorijos. Be to, ji mums akivaizdžiai primena, kad dalis mūsų tautiečių mėgo kaitoti liežuvi, skusti savo brolius, juos įdavinėti. Tokiu nemaža ir šiandien tebėra. Jie raitosi, slapstosi, nori nuduoti padorius tautiečius, bet jų sąžinė niekada nebus gryna. Ant jų išdavikiškumo dalinai gula visas mūsų tautiečių praeitais metais pralietas kraujas ir tos nežmoniškos

kančios, kurios yra išgyventos mūsų kankinių. Ne vienas gal savo įprasto lengvabūdiškumo vedamas bėgo skusti savo kaimyną ar brolių nuožmiems okupantams. Tai didelė gėda ir praeičiai neatitaisoma klaida. Ateičiai tai reikšminga pamoka, kad reikia laikytis tautinio solidarumo ir savosios žemės, savųjų brolių meilės. Mums reikia išmokti daugiau vienybės, dar daugiau tautinio susipratimo.

Tačiau visa tauta didžiulėj daugumoj egzaminą išlaikė. Palikta viena be vadų nuožmiam likimui, ji parodė labai daug susipratimo, kovingumo ir laisvės meilės. Ji išskyrė iš savo tarpo ir daug dvasios galiūną, kurie ir tomis tragiškiausiomis valandomis kėlė laisvės vėliavas ir kvietė tautiečius ruoštis kovai, nebojant kliūčių ir kančių. Ir tai darė visų mūsų tautos sluoksnių žmonės, be amžiaus, išsilavinimo ir profesijos skirtumo. Užtat ir šiam leidiny minimų didvyriškų kankinių tarpe mes taip pat randame labai įvairaus išsilavinimo, amžiaus ir verslo žmones. Visi jie buvo bolševikinės žiaurios rankos surinkti į viena vietą iš savo kasdieninio darbo ir tapo jų sadizmo aukomis. Visi juos vadiname *Ž e m a i č i ū K a n k i n i a i s*. Ir tai teisinga. Tiesa, yra tarp jų ir iš kitų Lietuvos vietų kilusių, bet visi prieš suėmimą Žemaičiuose gyveno, čia nelaisvėn pateko, čia kančias iškentėjo, čia mirė. Visų jų palaikus priglaudė numylėtoji Žemaičių Žemė. Žemaičiams nuo seno teko parodyti ypatingo atsparumo dėl savo laisvės, pakelti daug kančių, išlieti daug kraujo. Ir šiuo kartu tai pasikartojo.

Be abejo, kartu tai yra visos mūsų tautos didvyriški kovotojai, kankiniai, kurių kilnus pavyzdys, pralietas kraujas ir iškentėtos kančios per amžius kels kovos dvasią ir žadins savosios žemės meilę, meilę lietuviui lietuviui, meile ir pasiaukojimą *L i e t u v a i*.

K. Mockus.

ŽEMAIČIŲ KANKINIAI

Kadangi daugumo kankinių lavonų nebuvo galima atpažinti, todėl iš karto nebuvo galima tiksliau nustatyti nukankintųjų asmenų. Vėliau, kalėjimą betikrinant, buvo rastas sąrašas, kuriame įrašyti viso 76 asmens. Iš atpažintųjų kankinių tame sąraše buvo visi įrašyti. Skaičius taip pat atitiko, nes Rainių duobėse buvo rasti 78 lavonai ir 3 buvo rasti prie Džiuginėnų. Tarp Rainiuose nukankintųjų buvo du rusai. Trys iš polit. Telšių kalėjimo kalinių bandė bėgti, iššoko per tvorą. Juos sargybiniai vijosi ir nušovė jau už miesto. Jie buvo rasti užkasti vienoj duobėj prie Džiuginėnų.

Ligšioliniai tyrimai nesukėlė abejojimų dėl to sąrašo tikrumo, todėl ir reikia tą sąrašą laikyti tikru Telšių polit. kalinių nukankintųjų asmenų sąrašu.

Antanavičius Juozas. Antanavičius Antanas. Antanavičius Jonas. Bachmanas Liudvikas. Baltrimaitis Kazys. Balsevičius Povilas. Balsevičius Stasys. Baltramiejūnas Albinas. Beimavičius Juozas. Bučius Kostas. Bumblys Juozas. Bubelė Steponas. Butkevičius Adolfas. Čiužas Antanas. Čiurinskas Andrius. Daukša Jonas. Daknevičius Stasys. Dibisteris Antanas. Gailius Vaclovas. Gaudutis Augustinas. Galdikas Kazys. Glzauskas Henrikas. Gelžinis Ignas. Gužauskas Pranas. Jablonskis Juozas. Jakštas Jonas. Jagminas Adolfas. Jankauskas Aleksas. Jocys Stasys. Katkus Kazys. Kardelis Povilas. Kaveckas Vladas. Kavolius Petras. Kavolius Bolius. Kazlauskas Povilas. Korza Balys. Križinauskas Bronius.	Kizevičius Karolis. Kvedaras Juozas. Kusa Leonas. Lengvinas Mikas. Lileikis Vytautas. Longinas Mikas. Lukauskas Pranas. Malakauskas Liudas. Maskolenka Petras. Motuzas Vladas. Montvydas Antanas. Milius Jonas. Norvaiša Motiejus. Pakalniškis Liudas. Parafionavičius Zigmas. Paulauskas Kazys. Pabarčius Vaclovas. Petronaitis Vladas. Puškorius Kazys. Rakas Adomas. Rudokas Jonas. Rudokas Andrius. Sakelis Zigmas. Simutis Adomas. Simutis Julius. Stukas Feliksas. Sungaila Vladas. Šalkauskas Česlovas. Šalčius Edmundas. Šakenis Zenonas. Šleinius Jonas. Tarvainis Zenonas. Telšinskas Jonas. Truska Juozas. Vičius Jurgis. Vilčinskas Povilas. Žvirzdinas Herminegildas.
---	---

Paskutinės dienos Telšių kalėjime

Ką apie tai byloja kiti

Prasidėjus Vokietijos — SSSR karui, Telšių kalėjime sėdėjusių politinių kalinių širdys, kaip žalmuo saulės, laukė išsivadavimo. Birželio mėn. 23 ir 24 dienomis Telšiuose buvo didelis kariuomenės judėjimas. Įvairūs daliniai keliavo priešų priešais ir sausakimšai užpildė gatves. Iš 23 į 24 d. naktį iš Telšių išbėgo kompartija, NKVD įstaiga, milicija... Kalėjime tuo laiku jokių rusų nebuvo, prižiūrėtojai palaikė įprastą tvarką ir kaliniu nepaleido, nors buvo iš lietuviškos visuomenės pusės kreiptasi ir reikalauta kalinius paleisti. Birželio 24 d. rytą atsirado rusų sargybos, gatve pro kalėjimą buvo sustabdytas judėjimas, o pats kalėjimas buvo apstatytas kulkosvydžiais. Kalėjime buvo sudaryti politinių kalinių sąrašai ir nutarta juos, t. y. politinius kalinius, likviduoti. Dienos metu buvo iškastos Rainių miškelyje 4 duobės, naktį iš 24 į 25 d. kaliniai buvo iš kamerų vedami į būstinę, apklausinėjami, pasmerkiami mirti, buvo surišamos užpakaly rankos, užrišamos burnos (pažabojama), o iš čia buvo vedami ir guldomi į sunkvežimius.

Visi svarbesnieji tos pasibaisėtinos egzekucijos vykdytojai yra pasišalinę arba žuvę, joks kalinys nėra pabėgęs nei iš sunkvežimių, nei nuo duobės, taigi ir apie kankinimus kalėjime jokių tikrų žinių nėra. Čia paduodame ištraukas iš bylų —buvusių bolševikų kalėjimo prižiūrėtojų parodymus bei sėdėjusių kameroje kalinių išgyvenimus ir tikime, kad skaitytojas iš šios medžiagos galės susidaryti apytikrį vaizdą tų baisumų, kokie yra įvykę kalėjime pirmomis šio karo dienomis.

Buv. kal. tarn. A. Žutauto parodymai

KALINIUS ŽADA IŠVEŽTI

Pirmadienį vakare (23. VI.) apie 16 val. kalėjimo v-ko pareigas einąs Vaitkus, grįžęs iš miesto, mane sutiko prie kalėjimo durų — gatvėje. Labai skubėdamas paprašė, kad aš duočiau valdiškų pinigų, nes jam reikalinga duoti štabui, iš kurio gauname mašinas ir šį vakarą visi išvažiuojame (reiškia ir tarnautojai ir kaliniai). Esą, gaunama 17 mašinų. Raštinėje Vaitkui pinigus atidaviau, net neskaitė paduotų pinigų, bet pasirašė pakvitavimą, jog gavęs virš 600 rublių. Ką tai dar su Žalimu pakalbėjo ir tuojau vienas vėl išėjo į miestą.

NAUJAS KALĖJIMO VIRŠININKAS

Apie pusę aštuonių vakaro, kalėjiman atėjo Taurinskas — NKVD v-kas, užsirašė prižiūrėtojų pavardes ir einamas pareigas, paklausė kas partiniai, o kas ne. Tuomet buvo tik vienas partinis. Raibužis taip pat paklausė gyd. Gutmaną, ar jis partinis, jisai atsakė, jog kandidatas, berods, nepatvirtintas. Po to, paklausė, kas yra dar iš vyresnių prižiūrėtojų; kas tai atsakė, jog yra Selenis, bet daro kalėjimo patikrinimą. Tuo tarpu Selenis grįžo ir drausmingai prieš Taurinską prisistatė. Taurinskas Selenį paskyrė kalėjimo viršininku. Po to Taurinskas apie 21 val. išėjo. Tuo sykiu rusų ir saugumo tarnautoju nebuvo.

IŠVYKSTA KOMPARTIJA, NKVD, MILICIJA

Apie antrą valandą nakties (VI. 24) išėjau į gatvę, paėjau link kompartijos būstinės, kur mačiau stovintį policininką Každailį. Taip pat mačiau kompartijos sekretorių Baužą, Guiskį, komjaunuolių, viso apie 20 žmonių — juos visus mačiau kompartijos I aukšte, buvusioj Kurijos patalpoje. Mironovo nepažinojau, Rociaus nemačiau. Man ten besant, nuo Plungės atvažiavo 2 pilni sunkvežimiai žmonių, vyrų ir moterų, apie 10—20 žmonių. Sprendžiau, jog iš Plungės kompartijos, nes pažinau Plungės kompartijos tarnautoją. Aš vėl grįžau atgal (į kalėjimą). Už kokių 5 minučių vėl išėjau į gatvę. Man išėjus į gatvę, tuojau atsirado gyd. Gutmanas, ir pamatėme, kad prie vykdomojo komiteto kas tai stovi. Priėję arčiau pamatėme, jog stovi Rocius ir Korietka; jisai prie bolševikų buvo politruku milicijoje, o dar vėliau — Alsėdžių valsčiaus viršaičiu. Po kiek laiko iš autobusų stoties išvažiavo mašina, kuri privažiavus prie vykd. komiteto sustojo, ar kas tai sustabdė. Mašinoje mačiau buvo: Lesys — komjaunuolis ir Žukauskienė

— tarnavo vykd. komitete. Kas daugiau buvo — nežinau, bet mašina - autobusas buvo pilnas žmonių. Rocius į mašiną neįsėdo, o Korietka ar įsėdo, nepamenu. Mašina privažiavo kalėjimą, tuojau sustojo ir iš kalėjimo, kurin tuo laiku buvo nuvykęs Gutmanas, išėjo su savo žmona Gutmanienė, kurią Gutmanas išodino į mašiną, o pats neįsėdo. Kur Rocius dingo nežinau; jį palikau prie vykdomojo komiteto. Mašinai nuvažiavus, aš ir Gutmanas grįžome kalėjiman, bet tuo laiku pro kalėjimą pravažiavo Rocius su žmona, dar kas tai, viso keturi žmonės su šoferiu. Jie nuvažiavo lengva mašina miesto link į pakalnę. Aš sprendžiu, kad autobusas ir Rociaus mašina nuvažiavo link Tryškių, nes Gutmanas apie tai sakė. Prie kalėjimo jokių mašinų nestovėjo; taip pat nestovėjo jokių rusų sargybinių. Atėję į raštinę pranešėme, jog išvyko Rocius, komjaunimas ir kiti veikėjai. Kas tai patarė paskambinti į saugumą, pasiteirauti ar jie yra ir ką daryti. Aš paskambinau porą kartų, bet niekas neatsiliepė. Įsitikinti, kam tai patarus, aš su gyd.Gutmanu nuėjome į saugumą, kur nieko neradome, bet radome duris visur atrakintas ir patalpose visišką betvarkę. Dėl visko užėjome į miliciją — Kęstučio gatvėje, ten taip pat radome tą pačią padėtį, kaip ir saugume. Grįžome atgal ir viską raštinėje papasakojome.

Tuomet aš su Pliuškiu išėjau iš kalėjimo prie motociklo, kuris buvo atvažiavęs prie kalėjimo skersgatvio. Tuo metu atėjo gyd. Gutmanas, kuris paprašė Stonio nuvežti jį į ligoninę, bet Gutmaną bevežant motociklas pergriuvo. Tuo metu atbėgo Selenis, o kur Pliuškis dingo, nežinau. Mums besikalbant atvažiavo sunkvežimis su kareiviais. Iš mašinos išlipęs karininkas paklausė, kas mes esame. Aš ir Gutmanas paaiškinome, jog esame kalėjimo tarnautojai; Gutmanas klausė ką reikia daryti su kalėjimu. Tas karininkas pažadėjo padaryti varką. Priėjęs prie kalėjimo, karininkas įsakė stabdyti pravažiuojančias tuščias mašinas. Kareiviai sustabdė 3 pravažiuojančias mašinas. Viena iš sustabdytų mašinų buvo tuščia, o kitos su kroviniais. Tada visi buvę gatvėje: karininkas, kuris vėliau pasivadino garnizono v-ku, aš, Gutmanas, Selenis, Milaučius ir keli kariškiai, palikę apie 10 kareivių gatvėje, užėjome į raštinę. Tas pats karininkas liepė, kad į raštinę susirinktų visi prižiūrėtojai. Susirinkusiems prižiūrėtojams, kurių, pamenu, buvo šie: Selenis, Gutmanas, Sungaila, Balniškaitė, Liaudanskaitė, Adomaitis, karininkas nieko nesakė, tik visą laiką kalbėjo su Gutmanu. Ką kalbėjo — nežinau, nors rusiškai šiek tiek suprantu. Vienas rusų karys ką tai pasakė Gutmanui ir Gutmanas man liepė eiti parodyti kalėjimo rūšį, kuris yra už kalėjimo virtuvės. Aš parodžiau; rūšio - sklepo raktą davė Bal-

vočius ar Adomaitis. Rusų karys, pažiūrėjęs į tą sklepą, pakraipė galvą ir aš supratau, kad rūsysis yra mažas politiniams kaliniams sušaudyti, nes prižiūrėtojas Milaučius kalbėjo, kad kaliniai būsią sušaudyti. Iš kur Milaučius tai girdėjo — nežinau. Grįžus į raštinę, koks tai karys paklausė, kas turi iš raštinėje esančių ginklus. Aš turėjau ir pakėliau ranką. Ginklus iš turinčių nepaėmė. Moterims ir virėjui Adomaičiui liepė iš raštinės išeiti ir eiti į namus, nes Adomaitis buvo virėju, o Gutmanas apie tai tam kariui buvo pasakęs. Išeidamas garnizono v-kū pasivadinęs karininkas, berods, majoras (turėjo du pailgus ženklukus) įsakė, kad nieko iš raštinės neišleistų. Tai buvo apie 7–8 val. ryto.

ATRENKAMOS POLITKALINIŲ BYLOS

Apie 9–10 val. ryto tas pats garnizono v-kas grįžo su keliais kariais ir atsisėdo prie stalo, kur buvo sudėtos politinių kalinių bylos. Bylos buvo sudėtos pirmadienį, nes Vaitkus norėjo sudaryti sąrašą politinių kalinių. Garn. v-kas pareiškė, kad nereikalingi prižiūrėtojai iš raštinės gali išeiti. Raštinėje likome: aš, Gutmanas, Selenis, Vaitkus.

Rusų kariai, susėdę prie bylų, pradėjo jas skirstyti pagal nusikaltimo straipsnius. Skirstė į dvi grupes. Kiek supratau, 43 kalinius išskyrė sušaudyti, o kitus paleisti ar išvežti. Sąrašą darėme Gutmanas ir aš — tų 43 kalinių. Kariai, paėmę sąrašą, išėjo. Išeidamas garnizono v-kas savo vietoje paliko kokią tai kapitoną — iš NKVD.

IEŠKOMA KASTUVŲ IR VIRVELIŲ...

Tasai kapitonas klausė Gutmano, ar yra kalėjime kastuvų. Vaitkus, o paskui ir aš išbėgome paklausti prižiūrėtojų, nes liepė Gutmanas. Aš paklausiau Balvočiaus, kuris su kitais prižiūrėtojais buvo sargybos būstinėje. Balvočius, kaip sandėlininkas, atsakė, jog čia kastuvų nesa, o esą tik Siraičių dvare. Vaitkus grįžo ir pranešė, aš nieko nesakiau. Po to, iš raštinės rusai greit išėjo. Apie 11–12 val. išėjęs į gatvę pamačiau, jog gatvėje stovi rusų sargybiniai su kulkosvydžiais ir gatvę civilių žmonių nepraleido eiti. Mašinų stovinčių nebuvo.

Kublickas kalbėjo Vaitkui, kad reikalingas raštas kastuvams iš Siraičių dvaro parvežti. Vaitkus atsakė, jog raštą išduos raštinėj. Kublickas, kiek žinau, tų kastuvų pargabenti nuvykęs nebuvo. Apie 21–22 val. rusai pakeitė kalėjimo vartų sargybą rusais.

Apie 22 val. kas tai įsakė visiems iš būstinės išeiti. Kas įsakė — nežinau, kur eiti — nepasakė. Aš išėjau į koridorių, kuris eina į kiemą ir mačiau, kad iš kiemo pro mane raštinės koridoriaus link nuėjo rusas — saugumo tarnautojas Galkinas ir rankose laikė virveles.

KALINIUS VEDA IŠ KAMERŲ

Atėjus Visagurskiui ir Budginui, prasidėjo kalinių vedimas iš II aukšto kamerų žemyn, nes buvo galima girdėti, kaip Vaitkus šaukė kalinius po vieną. Supratau, kad kalinius vedė Vaitkus, nes buvo girdėtis jo balsas ir kalinių su klumpėmis ėjimas. Aš koridoriuj prie lango prabuvau apie valandą su viršum. Man esant, visą laiką buvo girdėti kalinių vedimas iš antro aukšto į pirmą. Kaliniai buvo vedami surištomis rankomis užpakaly, kas netaip aiškiai matėsi, bet buvo matyti užpakaly, galvų balti raiščiai. Kalinius vedė pavieniui.

Vedant kalinius, mašinų motorai neūžė. Kalinius kareiviai keldavo į mašiną ir pastumdavo. Kalinių prikrovė 3 mašinas; vieną prikrovus pavažiuodavo ir privažiuodavo kita. Į prikrautas mašinas sulipdavo 4–5 rusų kareiviai. Kaliniai sunkvežimiuose — mašinose buvo nesustatomi, o suguldomi ant kits kito. Ar vedami kaliniai buvo skaudžiai mušami — nežinau, bet eidavo patys, vedami dviejų rusų kareivių. Kai trečia mašina nuvažiavo, aš Visagurskiui ir Budginui pasakiau, jog, tur būt, kalinių vežimas baigtas, nes buvo numatyti tik 43 kaliniai sušaudyti ar išvežti. Ar ką atsakė į tą mano kalbą Visagurskis ir Budginas, pasakyti negaliu. Tai buvo apie 24 val. nakties iš 24 į 25 d. birželio mėn. Stovint man II aukšte su Žalimu ir Kublicku, į antrą aukštą užlipo Vaitkus ir 2 rusų kareiviai, kurie nuėjo koridoriais link buvusios kalėjimo koplyčios. Jie atsidarė kameros duris, berods, dešimtos, išvedė nesurištą vieną kalinį, kurio nepažinau, ir nusivedė žemyn. Aš tuo laiku nuėjau link ambulatorijos, kurioje kas tai buvo: kas buvo — nežinau, nes buvo tamsu.

SURIŠA RANKAS, UŽRIŠA BURNAS IR SUGULDO Į SUNKVEŽIMIUS

Stovėdamas prie virtuvės laiptelių mačiau, kad kalinius vedė ne į raštinę, bet į būstinę. Kai pravedė pro koridoriaus duris, aš paėjau prie būstinės lango. Būstinėje buvo silpna žvakės šviesa, elektra nedegė. Tuo laiku būstinėje buvo: NKVD-istas Roslanas ir Galkinas iš saugumo. Priešais juos sėdėjo du ar trys nepažįstami kariškiai. Prie durų mačiau atvestą kalinį, jo nepažinau, ir dar apie 4 žmones. Tuo metu Rociąs nemačiau. Pro langą žiūrėti man niekas netrukdė, nes su manimi žiūrėjo ir rusų sargybiniai, kurie stovėjo kieme. Man pasitraukus nuo lango, tuojau išvedė, berods, tą patį kalinį, kurį mačiau pro langą sargybos būstinėj. Pastebėjau, kad kalinio rankos buvo surištos ir burna buvo užrišta koku tai baltu audeklu. Kalinys nei šaukė, nei verkė. Jį vedė du sargybiniai, paėmę už abiejų rankų, į stovinčią mašiną, kuri stovėjo prie kalėjimo kiemo vartų. Sargybiniai kalinį įkėlė į ma-

šiną ir stumdami paguldė. Aš priėjau prie rusų sargybinių, kurie stovėjo prie lango ir paprašiau popirosą. Po to į sargybos būstinę įvedė kalinį Sakelį. Tuomet stovėdamas prie lango pamačiau greta Roslano besėdintį Rocių. Kalinį Sakelį klausinėjo: už ką nuteistas, ar prisipažįsta kaltu. Ką jis atsakė, aš negirdėjau. Jam tuo metu surišo rankas. Po to, liepė išsižioti ir sakyti „a“, o tuo momentu jam užmetė ant burnos audeklo juostą ir ką tai darė užpakaly galvos, matomai, rišo. Tuomet aš vėl pasitraukiau nuo lango ir priėjau prie durų, pro kurias Sakelį užrišta burna ir rankomis išvedė prie sunkvežimio ir pastūmė į sunkvežimį. Sunkvežimyje buvo, berods, trys rusai sargybiniai, kurie kilnojo kalinius į mašiną. Kurie spardėsi ar priešinosi, tuos mušdavo su kumštimi, nes šautuvų prie jų nemačiau. Juos vedė vieną po kito. Man bestovint į tą sunkvežimį suguldė apie 15 kalinių. Visi buvo surištomis rankomis ir užrištomis burnomis. Vieni buvo vienmarškiniai, kiti su švarkais, visi be kepurų; su paltais nei vieno kalinio nemačiau. Išsyk kai kuriuos kalinius keldavo ir stumdavo į sunkvežimį, o vėliau iš kur tai prie mašinos pastatė suolą, ant kurio kaliniai palipę buvo ištumiami į sunkvežimį. Ten kareiviai juos visaip sukinėdavo. Mačiau, kad ištūmus į mašiną dviem kaliniam numovė batus. Baigiant krauti ketvirtą sunkvežimį, Kublickas (prižiūrėtojas) išnešė keletą glėbių įvairių rūbų ryšuliu ir pametė prie virtuvės laiptelių. Žalimas ir aš numetėme tuos rūbus laipteliais žemyn, o Budginas numetė juos toliau į virtuvę. Tai daryti įsakė Žalimas. Mums metant tuos rūbus laipteliais žemyn, išėjęs rusų kapitonas Jermolajevas įsakė man keletą paltų ir odejalų numesti prie sunkvežimio, ką aš ir padariau. Kareiviai, buvę sunkvežimyje, paėmė tuos rūbus ir apdengė vežamus kalinius. Apdengus kalinius, mašina pavažiavo žemyn — į Respublikos gatvę.

Po pertraukos vėl atvažiavo sunkvežimis, dengtas, su būda ir vėl pradėjo vesti kalinius. Vedė iš I aukšto koridoriaus. Vedė rusai ta pačia tvarka, surištomis rankomis ir užrišta burna. Išvedus porą — trejetą kalinių, iš koridoriaus išejo Vaitkus ir priėjęs prie Žalimo pasakė, kad turįs padėti vesti kalinius. Žalimas atsikalbėjo^ sakydamas sergąs, ar panašiai. Į mane, nors buvau šalia Žalimo, Vaitkus nesikreipė. Tačiau kada Vaitkus nuėjo, Žalimas liepė man eiti padėti vesti kalinius, bet aš atsakiau, kad tai ne mano reikalas ir kalinių nevedžiau. Po kiek laiko pamačiau, kad kalini su koku tai rusu išvedė prižiūrėtojas Kublickas. Tas kalinių į paskutinį sunkvežimį vedimas truko apie pusvalandį. Aš visą laiką buvau prie virtuvės laiptelių. Paskutinius kalinius vedant, kaliniai pradėjo šaukti pilnu balsu, matomai atsirišo burnas. Tai darė jau susodinti į mašinas. Tada iš koridoriaus išlėkė Galkinas ir nubėgęs prie mašinos pradėjo keiktis, grasindamas sušaudyti.

sius ir, paėmęs iš kareivių šautuvą, kalinius sunkvežimyje pradėjo mušti su šautuvo buože. Kaliniai nutilo, bet buvo girdėtis sunkus alsavimas. Rūbu apkloti kaliniams neberekėjo nešti, nes mašina buvo dengta.

Sutvarkius kalinius, mašina pavažiavo ir sustojo prie kalėjimo vartų. Mačiau, kaip į paskutinę mašiną įsėdo Vaitkus, daugiau kalėjimo prižiūrėtojų įsėdant nemačiau. Mašina vėl pavažiavo į Respublikos gatvę ir vėl sustojo. Nuėjęs prie kalėjimo kampo, pamačiau, kad gatvėje buvo ir daugiau mašinų – sunkvežimių. Iš mašinų pasigirdo vienas kitas rikšmas ir už kokių 15–20 minučių jos nuvažiavo. Mašinoms nuvažiavus, mačiau, kaip iš raštinės išėjo Roslanas ir Dušanskis, kurie ką tai su savimi nešėsi. Grįžęs į kiemą, kieme prižiūrėtojų, nei Kublicko, nei Žalimo, nei Budgino bei kitų nemačiau. Kieme prie šulinio sėdėjo rusų sargybiniai. Į sargybos būstinę "dėmesio neatkreipiau. Įėjus į I (pirmo) aukšto kalėjimo koridorių, galėjo būti po paskutinės mašinos išvažiavimo apie dešimt minučių, koridoriuje maišėsi daug kalėjimo prižiūrėtojų, iš kurių pamenu: Balniškaitę, Želvį, Basarą, ir, berods, Stonį, kitų nepamenu. Nuėjęs į raštinę radau Rocių; kas daugiau buvo – nemačiau. Rocius sėdėjo ir nieko neveikė. Jis man nieko nepasakė ir aš jam nesakiau. Tuomet išėjau vėl į kiemą ir, pamatęs virtuvėje šviesą, užėjau tenai. Radau pilną virtuvę žmonių: rusų ir kalėjimo prižiūrėtojų. Iš kalėjimo prižiūrėtojų pamenu: Budginą, Žalimą ir, berods, Sungailą. Rusų kareivių galėjo būti du. Jie tenai kniso baltinius, rūbus ir kita. Ar jie ką paėmė, nežinau. Grįžau atgal į I aukšto koridorių. Iš kiemo atėjo daugiau rusų. Jie su savimi ką tai nešėsi ir klausė, kur galima pavalgyti. Užėjome visi į sargybos būstinę, bet ten buvo tamsu. Įžiebę degtuką, pamatėme žvakę, kurią uždegėme. Čia pradėjome valgyti. Valgant užėjo daugiau kalėjimo prižiūrėtojų: Sungaila, Balniškaitė, Želvys, Budginas, Raibužis, o vėliau Selenis ir Rocius. Kas buvo daugiau – nepamenu. Aš pavalgęs savo vietą užleidau Rociui ir atsigėręs vandens išėjau į gatvę.

Prižiūrėtojo A. Pilybaičio parodymas

KANKINIAMS KASAMOS DUOBĖS

Antradienį apie 11–12 val. Selenis Vincas pašaukė mane, Žutautą ir kitus, kurių pavardžių nepamenu, ateiti į raštinę. Čia mums pasakė, kad iš kalėjimo niekur neišeitumėme buvome: Sungaila, Budginas, Žutautas, Heimanas, Želvys, Mikučius, Vaitkus, Žalimas ir Raibužis. Apie 18 val., Žalimas mane

nurodė rusų karininkui, kuris užsirašė mano pavardę ir liepė eiti į sargybos būstinę, drauge su raštinėje buvusiu Heimanu. Greitai po to užėjo tas pats karininkas ir įsakė man, Heimaniui ir 8 rusų kareiviams eiti į sunkvežimį. Išėdę nuvykome į mišką, ant Luokės kelio. Važiuodami vežėmės dešimtį lopetą (kastuvu). Nuvykę į mišką, kuris nuo Telšių yra apie 4—5 km., radome tris ne visai iškastas duobes, šaly stovėjo užmaskuotas tankas ir nuo duobių apie 30 metrų stovėjo suverstos mašinos — motorai. Kartu atvykęs rusų karininkas įsakė tas tris duobes pagilinti. Kasėme: aš, Heimanas ir tie aštuoni kareiviai. Dirbome apie valandą laiko ir kai pabaigėme kasti, jau saulė buvo nusileidusi. Po to, atsigulėme ant žemės ir išgulėjome apie 2—3 valandas. Paskui visi pėsti grįžome atgal į kalėjimą. Mums būnant prie tų duobių, iš Telšių kalėjimo kaliniau atvežę nebuvo. Kuriam reikalui tas duobes kasėme, nežinojau. Kai grįžau kalėjimui, kaliniai jau buvo išvežti. Daug sunkvežimių stovėjo Respublikos gatvėje prie kalėjimo.

Virėjo J. Adomaičio parodymas

BUDELIAI BĖGA IŠ TELŠIŲ

Išbėgau į sargybos būstinę ieškoti savo kepurės. Būstinėje radau šiurpu vaizdą: čia buvo be jokios tvarkos priversta politkalinių drabužių ir apavo. Iš čia greitai nubėgau į virtuvę, nes ten buvo padėtas mano portfelis. Ten dar labiau radau visa suversta ir pilną virtuvę visokių drabužių. Iš virtuvės per kalėjimą išėjau į gatvę. Čia radau veik visus prižiūrėtojus (išskyrus Lukošį, Gailių, Petrulį, Jasą ir Dausiną). Gatvėje buvo didelis kariuomenės judėjimas. Iš mūsų tarnautojų kažkur nuėjo Stonys, Selenis ir Balvočius. Tuo pačiu laiku prie mūsų prisidėjo du milicininkai, du rusų karininkai, o vėliau iš kažkur atsirado ir Ročius. Du rusų karininkai, Ročius ir mūsų valdininkai įsakė nuo jų neatsilikti ir skubiau eiti paskui juos.

Iš miesto visi greitai ėjome Luokės gatve ir pasisukome Tryškių vieškelio. Apie du kilometrus paėjus vieškelio, rusų karininkai ir Ročius sustabdė vieną pravažiuojantį sunkvežimį, į kurį liepė ir mums sėsti. Į mašiną sulipome: du milicininkai, du rusų karininkai, Ročius, kalėjimo tarnautojas Žalimas, Raibužis, Želvys, Balniškaitė, Bauža, Kabaila ir aš. Daugiau sėsti šoferis neleido. Pasiliko: prižiūrėtojas Žilinskas, Bazaras, Jakavičius ir vežikas Samoška su savo žmona.

Mašina mus nuvežė į Tryškių mišką už miesto ir ten išlaipino. Tarnautojas Žalimas ir Raibužis liepė mums eiti su

jais toliau, gi prižiūrėtojas Bauža kažkur miške dingo. Rocius taip pat liko miške, prižiūrėtojai kalbėjo, kad Rocius čia turi lengvą mašiną, o mes toliau turim eiti pėsti. Einant pastebėjau, kad Vaitkaus kelnės ir batai buvo **aptaškyti kraujais**.

Heimanas buvo apsiavęs politkalinio rudos spalvos kelnės. Eidami kalbėjo, kad jie eis iki Šiaulių ir paskiau link Latvijos. Aš su Kabaila pradėjome po truputį atsilikti. Visai pasilikti bijojom, kad nenušautų. Toliau su jais eiti taip pat bijojom.

Kabaila man papasakojo, kad Vaitkus ir Heimanas buvo prie politkalinių žudymo. Taip pat, kad Vaitkus kalėjimo būstinėje antradienio vakare užrišinėjo politkalinių burnas ir rišo jiems rankas.

J. Tiškienės parodymas

Birželio 24 d. antradienio rytą, pastebėjau, kad sargyba yra padvigubinta. Mūsų kamrai pradžioje lietuviškai, o vėliau rusiškai buvo įsakyta uždaryti langus ir nežiūrėti pro juos. Tą dieną iš prižiūrėtojų mačiau tik Vaitkų. Kitų nemačiau ir nežinojau, kur jie yra. Tos dienos pavakary, eidama į ruošą, pamačiau, kad daugumas prižiūrėtojų, rusų sargybinių prižiūrimi, buvo susodinti ant laiptų į virtuvę. Tada supratau, kad buvusieji kalėjimo prižiūrėtojai buvo suimti. Apie 3–4 val. po piet. Vaitkus drauge su gydytoju — žydu, aršiu komunistu, dirbusiu kalėjime jau apie mėnesį laiko, vaikštinėjo po kameras ir rankiojo visus politkalinius į 7-tą kamerą. Po vakarienės, apie 10–11 val., buvo mums vėl griežtai įsakyta nelaikyti atidarytą langą, nežiūrėti pro jį, nes priešingai bus šaunama. Mes šį įsakymą pildėme. Greit po to, brėkstant pasigirdo iš koridoriaus Vaitkaus balsas: „Vyrai, pasiruoškite daiktus“. Pagalvojome, kad visus politkalinius išveža į Rusiją. Politkaliniai pavieniui pavardėmis buvo šaukiami iš 7-tos kameros ir vedami laiptais žemyn. Kalinio nuvedimas truko apie 5, min. ir iš viso juos vesta apie keletą valandų. Atrodė, kad kalinius vedė rusų sargybiniai, o Vaitkus sėdėjo viršuj ir šaukdavo pavardes. Vedant politkalinius, buvo girdėti kalinių balsai: „Jėzus — Marija! Kur jūs mus vedat?“ kieme tuo tarpu jokio riksmo nesigirdėjo, tik supratau, kad kaliniai varomi į sunkvežimius, kurie protarpiais labai urzgė, ir yra išvežami. Nei viena iš mūsų tuo tarpu pro langą nežiūrėjo.

Baigiant vesti kalinius iš 7-tos kameros, kur buvo apie 42–43 žmonės, kai kurios kalinės atsigulusios verkė. Kalinėms apimus, po valandos atsikėliau, pravėriau truputį langą ir pro plyšį pamačiau, kad kieme stovi dviejose eilėse išrikiuoti rusų

kareiviai. Prie atidaru vartų stovėjo sunkvežimis iš viršaus pridengtas eglaitėmis ir užpakaly nuleistu uždaru. Mačiau, kaip pro rusų kareivių gretas buvo atvarytas vienas kalinys, kuris, man porėdė, turėjo raišti ant burnos. Prie sunkvežimio buvo pristatyta lyg kėdukė, ant kurios pasistojo kalinys ir palindo po eglaičių į vežimą. Po kelių min. buvo atvarytas antras kalinys, kuris taip pat įlindo į sunkvežimi. Ar jis turėjo užrištą burną, nemačiau. Per tą laiką jokio riksmo kieme negirdėjau. Matydama, kad rusų sargybinis vidury kiemo stovi atkišęs šautuvą į mano langą, pabūgau, pridariau langą ir atsiguliau.

M. Radzevičienės parodymas

Telšių kalėjimo kieme rusų sargybinius pamatėme iš birželio mėn. 23 į 24 d. Aš kalėjime sėdėjau 6 kameroj antrame aukšte. Tą naktį antrame aukšte dežuravo prižiūrėtojas Kavaliauskas ir koks tai kitas prižiūrėtojas, kuris yra kilęs, be rods, iš Varnių miestelio. Birželio mėn. 24 d. apie 4 val. ryto Kavaliuską pakeitė Kabaila, o antrojo to prižiūrėtojo visai nesimatė ir bendrai jis tą dieną ir vakare nebuvo matyti. Kai sargyboje stojo Kabaila, prie jo buvo 2 rusų sargybiniai. Rytmetinio patikrinimo nebuvo. Ryta kieme matėsi 5–6 rusų sargybiniai, matėsi ir lietuvių prižiūrėtojų. Mūsų kameros moteris prašėme Kabailos vandens, maisto, ir, kad išleistų į „ruošą“. Bet mūsų prašymai nebuvo išpildyti.

Apie 10–11 val. ryto Vaitkus ir gydytojas — žydas atsirado antrame aukšte prie 5 kameros. Jie kalbėjosi tarp savęs rusiškai; atrodo, kad su jais liuvio prižiūrėtojo nebuvo. Iš 5-tos kameros 9 kalinius perkėlė į 7 kamerą, o 3 gimnazistus į 10 kamerą. Visi jie buvo politiniai. Tuo pat atvedė iš apačioj esančių kamerų, greičiausia iš 2-ros, į 7, 9 ir 11 kameras. Tas vedžiojimas tęsėsi apie valandą laiko. Perkeliameji kaliniai iš kamerų į kameras ir vedamieji iš I aukšto į II-ą nešaukė. Buvo ramu. Jiems burnos nebuvo užrištos, sprendėm iš to, kad kai kurie kaliniai net klausė ar reikalinga paimti valgį ir savo rūbus. Vaitkus atsakė, kad kiekvienas paimtų tik savo nuosavus daiktus. Po to, kurį laiką buvo tylu. Mums valgyti nieko nedavė ir oran neleido. Kieme stovėjo rusų sargyba ir neleido prie lango prisiartinti.

Mūsų kamerą „ruošai“ paleido po 6–7 moteris apie 7 valandą vakaro. Grįžtant atgal mačiau, kad prie virtuvės laiptelių stovėjo apie 10 prižiūrėtojų — lietuvių, prie jų ant laipčių sėdėjo prižiūrėtojas Raibužis, o Vaitkus su rusų sargybiniais sto-

vėjo prie kalėjimo įėjimo durų. Aš Vaitkaus paprašiau valgyti ir už poros valandų, apie 9 val. atnešė vakarienę.

Sutemus, apie 11 nakties, iš 7-tos kameros Vaitkus pradėjo šaukti politkalinius. Pirmą iššaukė Korzą ir tas paklausė, ar imti valgi ir rūbus. Vaitkus pasakė, kad viską nuosavą pasiimty. Už kokių poros minučių iššaukė kitą, berods, Antanavičių. Šaukė ir kitus, skubindami, jog mažai laiko. Vaitkus sakė, skubėkite, nes liko laiko tik viena minutė.

Vedant kalinius, mašinos visą laiką smarkiai užė ir iš apačios kalėjimo girdėjosi duslus verksmas ar stenėjimas. Kalinius nešant nei vedant į sunkvežimius — nemačiau. Ar kalėjimo prižiūrėtojai, be Vaitkaus ir Kabailos, prisidėjo prie kalinių gabenimo ir kankinimo — nežinau.

Kuomet kameros duris kas tai iš vyrų išlaužė, mūsų kameros kalinės išėjome į laisvę. Kalėjimas buvo tuščias ir jokio tarnautojo ar rusų prižiūrėtojo nebuvo matyti. Prižiūrėtojas Kavaliauskas, man paklausus, porą dienų prieš išvežimą kalinių, kas bus su jais, — pareiškė, kad raštinėje peržiūrimos kalinių bylos ir kalinius visus leis į laisvę.

J. Bertašiaus parodymas

Aš buvau pasodintas į kalėjimą už pervedimą žmonių į Vokietiją. Teko sėdėti kartu su politkaliniais nuo 1941 m. balandžio mėn. 15 dienos iki birželio mėn. 25 dienos. Birželio 22 dieną pasigirdo patrankų garsai. Nuo tos dienos kalėjime buvome laikomi be maisto. Birželio mėn. 24 d. iš ryto patikrinimo kameroj nebebuvo ir prižiūrėtoju nesimatė. Palaukėme iki 10 val. Pro langą matėme, kaip atvažiavo viena rusų mašina pilna ginkluotų kareivių. Mašina prie kalėjimo buvo sustabdyta kalėjimo gydytojo. Jis ilgokai kalbėjosi su rusų karininku ir buvo girdėti, jog šis prašė duoti nurodymų, ką daryti su kalėjimu, nes kompartijoj ir NKVD valdininkų nebese. Pats gydytojas buvo pasiruošęs bėgti. Rusai sustojo, išlipo iš mašinos, apsupo kalėjimą ir pastatė sargybą. Sargybai buvo įsakyta sustabdyti judėjimą pro kalėjimą. Tuo pačiu momentu rusams prisistatė kalėjimo valdininkas Vaitkus. Netrukus atėjo buvęs valdininkas Žalimas ir buvo matyti gatve ateinant prižiūrėtojus Gailių ir Kavaliauską, bet juos sargybiniai nuvijo. Buvo matyti, kaip prižiūrėtojas Milaučius nuėjo į priešais esantį namą, atsivedė Balniškaite ir abu įėjo į kalėjimą. Po to, susirinko visi prižiūrėtojai: Stonys, Sungaila, Raibužis, Balvočius, dar du (pavardžių neatsimenu) ir prižiūrėtojas žydas Joselis.

Ruošos metu buvau pastebėjęs, kad prižiūrėtojas Joselis su kriminaliniu kaliniu Tuliušu nešė rūbus iš kalėjimo sandėlio į sargybinių. Taip pat buvo renkami visi kalėjimo įrankiai ir dedami prie durų.

Prižiūrėtojas Balvočius stovėjo prie durų. Apie 11 val. atvažiavo lengva rusų mašina su vienu NKVD tarnautoju. Raštinėj buvo girdėti Vaitkaus balsas: „Suneškit visas politkalinių bylas“. Taip pat davė prižiūr. Balvočiui įsakymą, kad visus politinius kalinius iš 2 ir 3 kamerų suvartų į antrą aukštą — kamerą 7. Įsakymas buvo įvykdytas.

Kameros Nr. 1 kaliniai, kurioj ir aš buvau, pradėjome prašyti valgyti. Tada įėjo Vaitkus su vienu rusu. Vaitkus rankoj laikė du pistoletus, o rusas lengvąjį kulkosvydį. Vaitkus suriko: „Svolačiai, smetonininkai, raminkitės, o kitaip būsite vietoj sušaudyti“. Po to, visus suguldė ant cemento.

Apie 1 val. pasiprašėme, kad leistų atlikti ruošą. Matėme tą patį rusą, kuris grasino su kulkosvydžiu, sėdintį ant šulinio ir sekantį prižiūrėtojus.

Vakare patikrinimo kameroj nebuvo. Patikrinimo nesulaukę sugulėme. Maždaug po valandos laiko pasigirdo baisus bildėjimas 7-toj kameroj. Kadangi bildesys nesiliovė, buvo įjungti trijų sunkvežimių motorai ir trys traktoriai.

Netrukus pasigirdo skaudūs vaitojimai ir aikčiojimai apačioj. Ir gatvėje girdėjome šauksmus: „Jėzus Marija! Žmonės gelbėkite!“. Tuo metu iš 1 kameros, kurioj aš buvau, iššaukė politkalinį Motuzą iš Telšių. Po keliu minučių Vaitkus iškvietė tardomą politkalinį Jocių iš Luokės. Jocius paklausė Vaitkaus, ar reikia pasiimti visus savo daiktus. Vaitkus atsakė, kad užsivilk tik viršutinius baltinius. Vedant kalinius iš kamerų, Balvočius, kuriam tą dieną buvo užvilktas sovietiška uniforma, atrakinėjo duris. Dar prie durų stovėjo vienas NKVD tarnautojas. Taip pat mačiau vaikščiojantį rusų kareivį su kulkosvydžiu. (Dabar jis suimtas ir sėdi kalėjime). Vaitkus kalinius iš kameros kvietė labai švelniai; iš jo kalbos neatrodė, kad tą vakarą įvyktų žudymas. Matyt jis tai darė, kad nesukeltų panikos kalinių tarpe, tačiau kriminaliniai kaliniai suprato, jog žudymas vyksta. Kriminaliniai kaliniai man kalbėjo: „Lįsk po naru ir gerai užsimaskuok, nes tavo byla surišta su politika, gali jie nužudyti ir tave“. Tada mes su politkaliniu Žilinsku pasilindome po naru ir užsimaskavome.

Po kelių minučių aš buvau iššauktas Vaitkaus, bet kriminalinis Galdikas, iš Kartenos, atsakė „jo čia nėra, jis yra išvežtas su kitais kaliniais arba yra kitoj kameroj“. Tada Vaitkus nuėjo.

Po kokios valandos pasigirdo smarkesnis mašinų ūžesys ir visos mašinos su vaitojančiais žmonėmis nuvažiavo. Buvo gir-

dėti ir baisiai žiaurūs keiksmi. Mašinoms nuvažiavus, pasidarė tylu. Po kokios valandos užmigau. Kai pabudau, saulė jau buvo patekėjusi, maždaug buvo pusryčiu laikas. Tada prie kalėjimo stovėjo rusų pasienio kareiviai. Mūsų kameroj esantieji 3 rusų kareiviai — kaliniai pradėjo su sargybiniais kalbėtis per langą. Rusų kariuomenės daliniai klausė, kas čia yra. Kaliniai — rusai atsakė, kad čia yra kalėjimas ir sėdime jau tris dienas nevalgę ir prašė pažiūrėti ar yra kieme sargyba. Kareiviai pasakė, kad jokios sargybos ir jokio žmogaus nėra.

Po to, prie kalėjimo priėjo vienas vyriškis, apsirengęs pilku kostiumu, ir paklausė, kokie esate, ar politiniai ar kriminaliniai. Atsakėme, kad esama ir politinių ir kriminalinių. Tada jis pasakė: „Vyrai, nesilaužkit, nes tuoj įžygiuoja vokiečiai ir jumis paleis, o aš pats einu į kalėjimo raštinę“. Viršuj kalėjimo pasigirdo baisiausias triukšmas. Mūsų kameroj sėdintieji kaliniai — rusai, išgirdę, kad ateina vokiečiai sušuko: „šiai ar taip, vistiek mirtis“, ir pradėjo laužti duris. Iš lauko pusės padėjo jų vienas draugas, kuris sėdėjo kameroj nr. 10. Durys buvo išlaužtos, spyna nusukta. Kaliniai vieni bėgo į raštinę, kiti bėgom į kiemą. Išbėgus į kalėjimo kiemą, aš pamačiau pas skalbyklą atplėštą vieną lentą, pro katrą išlindau į gatvę.

Pasmerkųjų Testamentas

Įdomiu ir vertingu radiniu reikia laikyti vienoje kalėjimo kameroje rastą aliumininį bliudelį (maisto), kurio šonuose ir dugne (aštriu daiktu) išrėžtas šis politkalinių testamentas, puikiai vaizduojas nukankintųjų nuotaikas ir valią pirmomis karo dienomis. Bliudelio krašto sienelėse įrašyti šie žodžiai:

„Atskrido pirmos seniai lauktos iš vakarų krašto plieninės padangių kregždės, vokiečių šaunūs lakūnai virš Telšių miesto 1941 m. birželio mėn. 22 d.

Mes, trylika politkalinių, bolševikų aukos, sėdėdami Telšių kalėjimo 10-je kameroje, beviltiškai mukiame išganingos laisvės, kaip briedžiai, ištroškę šaltinio vandens.

Drasko mano žemę plėšrūs azijatai, kankina tikrus lietuvių tėvynainius, sukišę į tamsius kalėjimų rūsius, bendraudami su gobšuoliais žydais.

Šiandieną, 1941 m. birželio mėn. 23 d. rytą nušvito mūsų veidai, širdys ugnimi suliepsnojo, pamačius vokiečių bombonešius, sprogdinant Telšiuose bolševikų karinius objektus.

Sadistiškas prižiūrėtojas Kabaila, mus ilgą laiką persekiojęs neišėjimu iš kameros ruošon ir mane prieš trejetą dienų trimis kumščio smūgiais išvietėje daužęs į veidą, nuleido ausis.

Vyriausias kalėjimo politrukas aklas bolševikas Vaitkus, ketinęs nunešti į Berlyną 58-tą straipsnį, kuriuo nuožmiausiai kaltinami mes visi Lietuvos politkaliniai, bėgioja nesavame kailyje ir pajuodavusiu bekonišku snukiu, tyli.

Iš kalėjimo buvusios bažnytėlės politk. Tarvainis, mūsų Elta, per sieną praneša džiuginančių naujienų, Raibužis apiplautas, žydai vilkstinėm bėga į rytus, Kaunas laisvas, pasipuošęs tautiškom vėliavom. Viens kitą sveikiname su laisva Lietuva.

Šiandieną, 1941 m. VI mėn. 24 d., gražus saulėtas rytas: pro plieno lango grotus matosi spindintis mėlynas Masčio ežeras. Mes pakeltom nuotaikom laukiame bolševikų žlugimo galo, sužinoję iš mūsų geriausio prižiūrėtojo Visagorskio apie mūsų naują tikslią vyriausybę.

Heil Sieg! Deutschland über alles! Tu išgelbėjai mūsų tėvynę Lietuvą iš azijatiškų grobuoniškų banditų bolševikų, nagų ir pastatei mūsų pačių žmonių, tikrų lietuvių naują vyriausybę ant stiprių plieninių pagrindų".

„Telšių kalėjimo 10-tos kameros 1941. VI. 23 politk.: 1. Antanavičius Juozas, 2. Baltramiejūnas Albinas, 3. Baltrimaitis Kazys, 4. Bučius Kostantas, 5. Gaudutis Augustinas, 6. Jagminas Adolfas, 7. Katkus Kazys, 8. Kizevičius Karolis. 9. Kvedaras Juozas, 10. Lileikis Vytautas, 11. Puškorius Kazys, 12. Rakas Adomas, 13. Rudokas Andrius, 1941. VI. 23, Telšiai".

Rainių Miškelio Tragedija

Kelias į Rainius (žiūrint iš Telšių).

Netikėtai atrastos aukos

Pasakoja gaisr. p. Peckus

Birželio 26 d. Telšių apylinkėj jau buvo nutilę karo šūviai. Nuėjau pasižiūrėti, kas dedasi Telšių miesto ugniagesių komandoje, nes viršininkas su visais savo padėjėjais, paėmęs geriausią mašiną, buvo išbėgęs.

Auto radau mieste. Jame sėdėjo traktorių stoties vedėjas ir pradėjo aiškinti, kad automobiliui trūksta žvakės, kurią galima gauti traktorių stoty. Aš įsėdau prie jo ir nuvažiavau traktorių stotin į Rainių dvarą.

Rainių miškelio kairėj pusėj stovėjo rusų palikta auto priekaba, o netoli kaimiečiai krovė į savo vežimus karišką medžiagą.

Apie tai pranešiau Telšių policijos vadui. Man davė pistoletą ir liepė pačiam tvarkytis. Birželio 28 d. reikėjo pakeisti Rainių miškely sargybinius, kuriuos buvome pastatę prie auto priekabos. Tačiau nuėjus nebuvo kuo šiuos sargybinius pakeisti ir nutariau palikti tuos pačius, kol gausiu arklius priekabai parvežti. Miške pamačiau du vyrus, kurie iš vienos mašinos leido benzina. Patikrinus pasus pasirodė, kad jie broliai iš netolimos apylinkės. Juos paleidau.

Netoliese pamatėm mašinų ratų, kelis kibirus kopūstų, rusiškų popierių. Taip pat pamatėm sukastas žemes, kurios

buvo dalinai samanomomis užmaskuotos, tačiau buvo aiškiai matomos kasimo žymės. Spėjome, kad gali būti pakasta ginklai arba stambesnės mašinų dalys. Sargybiniui buvo įsakyta atkasti vieną duobę. Jis atsisakė, nes nebuvo kastuvų. Lopeta tuoj atsirado ir pakasus 30 cm pradėjo jaustis, kad yra kas tai minkštas — drabužis. Padaviau peilį. Perpiovus drabužius, pasirodė mėlyna vyriška krūtinė. Nutarėm, kad kariškis negali būti, nes kariškių laidojant niekas neišrengia; o čia buvo matyti melsvos spalvos baltiniai. Įsakiau ištraukti ir ištraukus pamatėm baisų reginį. Duobėje buvo be skaičiaus kojų, galvų, rankų ...

Palikęs sargybinių, nuvykau pranešti Telšių policijai, kad duobėje rasta daug lavonų, kurie ar tik nebus Telšių kalėjime sėdėję politiniai kaliniai. Policijos vadas įsakė lavonus iškasti.

Grižęs į mišką, radau jau tris lavonus ant kranto, o duobėje buvo matyti kiti lavonai. Taip pat ir kitose duobėse, prakasus 15—20 cm., buvo lavonai. Tada jau buvo aišku, kad tai kalėjime sėdėję vyrai.

Gavęs paramos iš Rainių dvaro, pradėjau darbą. Duobėse buvo baisiai sužaloti lavonai. Jie buvo atkasami ir guldomi ant žemės eilėmis. Jų galvos buvo sudaužytos, rankos suraišiotos užpakaly, kūnai subadyti ir juodomis dėmėmis padengti. Reikia manyti, kad rasti kopūstai buvo panaudoti šutinimui rankų ir kojų. Žiaurumas buvo didžiausias.

Tai buvo birželio 28 d. apie 14 val. Iki vakaro buvo atkastos visos duobės, kuriose rasta 73 lavonai...

Rainių miškelis, kur įvykdytos žiauriosios žemaičių žudynės.

Kaip jie mirė

Jie buvo taip sužaloti, kad jų atpažinti niekas negalėjo.

Kaip ėjo kankinimas, kol kas žinių nėra. Visi kankinimo dalyviai yra pabėgę, visi kankinamieji yra nukankinti. Tačiau matydami nukankintųjų lavonus, galime suprasti ir išsivaizduoti, kokias kančias mūsų kankiniams teko išgyventi ir su koku iškrypėlišku žiaurumu išgamos azijatai ir jų pakalikai juos nukankino.

Vaikų neatpažino motinos, žmonos neatpažino savo vyrų, broliai ir seserys — brolių, draugai — draugų, nes taip baisiai lavonai buvo sužaloti. Yra faktai, kad žmonos apraudojo ne savo vyrus už savus, palaidojo juos, išgyveno baisiausią pragarą kančių, o jų vyrai, buvę išvežti į kitus kalėjimus, po kiek laiko išsilaisvinę grįžo gyvi ir sveiki.

Čia skelbiame teismo medicinos protokolą. Deja, jis nėra detalus. Tačiau iš jo aiškiai galima suprasti, koks nepaprastai žiaurus ir nežmoniškas bolševikų nusikaltimas čia, Rainių miškelyje, yra padarytas. Visais amžiais, kol gyvens mūsų tauta, kol gyvens doroji žmonija, šitas darbas bus minimas su pasibaisėjimu.

(Lavonai yra tirti tarptautinės medikų komisijos, bet jos duomenų kol kas neturime, jie bus paskelbti tarptautinėje spaudoje.)

Teismo medicinos protodolo ištraukos

1. Lavonas neatpažintas. Epiteli lupasi. Kairė koja iki pusės blauzdos sumušta. Krūtinė sumušta. Sprandas sumuštą. Galvos oda nulupta, kraujas išsiliejęs. Dešinys skruostas ir smilkinys sumušti. Kaktikaukyje virš antakio 2 cm. žaizda aštriais kraštais, 3 cm. gilumo. Kraujas išsiliejęs.

2. **Čiužas Antanas** iš Telšių. Pilvo ir krūtinės sumušimo žymės. Ant kairės kojos žemiau sąnario smūgio žaizda, kraujas išsiliejęs. Abi rankos užpakaly surištos. Viso galvos kiaušo siūlės sutrūkusios, trūkimai pusiau ovalinės formos, zonduojant (žaizdų gilumą matuojant) matyklis laisvai eina per visą kaukolę, smegenys sumaišyti. Paakiuose mėlynės.

Jie buvo atkasti ir eilėmis suguldyti nužudymo vietoje.

3. **Kavolis Petras** (atpažino brolis Matas). Visas galvos kiaušas sutreškintas, deformuotas. Iš galvos dešinės pusės, tarp kaktikaulio ir smilkinio kaulų yra nelygiais kraštais žaizda. Iš nosies ištekėjęs kraujas. Oda nulupta. Smegenys ištryškę. Ties dešiniu lūpų sujungimu yra durtos dvi žaizdos, 10 cm. gilumo. Apatinis žandikaulis sutriuškintas. Šone iš dešinės pusės po ranka yra mušimo žymės. Lyties organai sumušti, kraujas išsiliejęs. Rankų galūnės nušutintos ir nubružuotos. Lavono dėmės stipriai išreikštos.

4. **Stepas Bubelė** iš Alsėdžių. Lavondėmės stipriai išreikštos visame kūne, lupasi ir maceruojasi abiejų kojų sumušimo

žymės. Lyties organas sumuštas, kraujas išsiliejęs, mašna pilna krauju. Ant varpos galo sumušimo žymės. Smakras priverstas prie kaklo, pažabotas raiščiu, liežuvis iškištas, apatinis žandikaulis nuverstas žemyn, kairioji akis atdara. Tarp viršukaulio, pakauškaulio ir smilio kaulo yra aštriais nelygiais kraštais žaizda, 8 cm. Smegenys bėga.

5. Neatpažintas. Lavondėmės apatinėse kūno ir galvos dalyse stipriai išreikštos. Pilvas, kojos ir lyties organai sumušti, kraujo išsiliejimas. Dešinės kojos pirštai kruvini, pado vidurys perdurta iki kaulo, žaizda 1,5—0,5 cm. Kaklas parištas audekliniu raiščiu, galva kiaura, kakta iš dešinės pusės įmušta — įdubus, galvos kaulai sutreškinti, skylė 12—8 cm., smegenys išmaišyti.

Sudarkytiems lavonams stengtasi gražinti žmogaus išvaizdą.

6. Neatp. Lavono dėmės stipriai išreikštos su puvimo žymėmis. Pažabotas audekliniu raiščiu, tarp pakauškaulio ir smilkinio yra aštriais nelygiais kraštais 5—8 cm. dūrio žaizda, pro kurią bėga smegenys: visi smegenys sumaišyti. Rankos surištos užpakaly, lyties organai sumušti su kraujo žymėmis.

7. Neatp. Lavondėmės ir puvimo žymės stipriai išreikštos. Kiaušo ir veido kaulai sumušti ir deformuoti. Kairė akis išdurta, akies duobė tuščia. Kiaušo kaulai suskilę. Žaizda durta nuo vidurinio akies kampo statmenai į viršų, 10,4 cm., iš jos teka smegenys; rankos stipriai sudaužytos, kairė koja sumušta su kraujo išsiliejimu, be odos sužalojimo.

8. **Povilas Balsevičius** iš Kulių valsč., Kumžaičiu km., atpažino brolis. įvairaus dydžio sumušimai ant liemens ir apatinių

galūnių pilvo srityje, kairėje krūtinės pusėje puvimo žymės. Visa kaukolė deformuota, dešinėje kiaušo pusėje skylė 15,10 cm., apimanti dešinės pusės kaktikaulį, smilkinių ir viršukaulio sritis. Smegenys išbėgę.

9. Neatp. Viso kūno oda išreikšta lavondėmėmis ir puvimo žymėmis. Visas veidas ir kūnas sudaužytas buku daiktu, stiprus kraujo išsiliejimas po oda ir kituose audiniuose. Tarp pakaušio ir viršukaulio yra skylė 15,8 cm. Smegenys išbėgę. Lyties organai sumušti buku daiktu, stiprus kraujo išsiliejimas.

10. **Milius Jonas** iš Alsėdžiu valse. Viso kūno lavondėmės išreikštos stipriusiai. Galvos ir kiaušo kaulai sumušti ir deformuoti. Žaizdos kairėj pusėj už ausies 2 ir 4 cm. skruostai sumušti, rankos surištos užpakaly, oda nubružinta.

11. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos, sumušimo žymės krūtinės, veido bei viso kūno srity. Antakiai apdaužyti, mėlyni. Rankos surištos linine virve. Lyties organai sudaužyti buku daiktu, stiprus kraujo išsiliejimas iš kairės pusės.

12. Neatp. Puvimo žymės išreikštos iki kelių. Sumušimo žymės ant abiejų pusių po oda, per pakauši eina zigzagu plėšta žaizda, iš kairės ausies teka kraujas. Stiprus rankų sumušimas buku daiktu, rankų oda nubružinta. Stiprus lytinių organų (varpos) sumušimas.

13. Neatp. Lavondėmės ir puvimo dėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Liežuvis iškištas. Iš abiejų pusių — kairėje pusėje tarp skruosto kaulų ir viršukaulio yra skylė, pro kurią yra ištryškę smegenys. Skylės kraštai nelygūs, aštriais kraštais, išmušti. Rankos surištos, kairės rankos kaulai sumušti ir sulaužyti. Lyties organai sumušti buku daiktu. Kraujo išsiliejimas audiniuose bei odos sužalojimuose. Kairė koja sumušta buku daiktu.

14. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Visa veido oda subraižyta ir sumušta. Kraujo išsiliejimai pakaušio srityje. Dešinys statikaulis permuštas. Krūtinė sumušta 18,8 cm. Rankos surištos užpakaly, visa oda maceruota.

15. Neatp. Viso kūno oda lygi. Iki kelių išreikštos puvimo žymės. Kiaušas ir veidas deformuotas. Dešinė akis išdurta. Dešinė ausis nutraukta, nuplėšta. Visi dešinės rankos kaulai sutriuškinti trumpa lazda. Liežuvis iškištas. Rankos surištos per liemenį virve. Oda nulupta. Dešinėj kojoj puvimo žymės.

16. **Pabarčius Vacys** iš Žem. Kalvarijos. Lavondėmės žymiai išreikštos, apatinėse kūno dalyse puvimo žymės, galvos srityje taip pat. Kiaušas deformuotas; skersai pakaušio skylės; akis išversta; liežuvis iškištas; visa galva kraujuota; rankos surištos užpakaly, macerotos.

17. Butkevičius Adolfas iš Kaunatavo. Pažabotas arkliniu raiščiu, dešinė akis išdurta, galvos kiaušas ir visas veidas deformuoti, kaktoje ir pakaušyje durta žaizda 2.3 cm. Žaizdos kraštai nelygus, aštrūs, zonduojant eina. Sumušimo žymės pastebimos ypač kairės akies smilkinyje, kairės krūtinės šone ir kairės kojos srity.

18. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos apatinėje kūno dalyje ir galvos kiaušas ir veidas deformuoti. Rankos lenkmenyje yra skylė 8,5 cm. nelygiais kraštais, įmušti kaulai. Apatinis žandikaulis sutreškintas be jokios žaizdos. Liežuvis nuplautas. Atvira žaizda, einanti nuo dešinės ausies 4.5 cm. Rankos užpakaly surištos virve, oda nubraižyta. Lytiniai organai sumušti buku daiktu su dideliu kraujo išsiliejimu. Kojos paduose dvi žaizdos.

19. Neatp. Odoje stipriai išreikštos lavondėmės. Galvos viršugalvio srityje yra žaizda per odą ir kaulus 2.1 cm. su aštriais nelygiais kraštais. Abiejų kojų stambūs sumušimai su dideliais kraujo išsiliejimais.

20. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos apatinėje kūno dalyje. Tarp pakaušio ir viršugalvio skersai į kaukolės susivimą yra skylė, pro kurią veržiasi smegenys. Oda piauta skersai smilkinkaulio, kuris sulaužytas. Išsiliejęs sukrektas kraujas. Iš priekio pusės yra šauta žaizda 0,65 kalibro kulka. Lytiniai organai sumušti su stipriu kraujo išsiliejimu.

21. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos. Viso kaktikaulio kairės pusės, viršugalvio pusės ir kairės pusės viršugalvio nėra. Kaukolėje smegenų nėra. Kairė akis išdurta. Sumušimo žymės labai didelės, lavonas visiškai kruvinas.

22. Križinauskas Bronius. Visas veidas sudaužytas. Dideli kraujo išsiliejimai. Viršugalvio kiaušas sudaužytas. Tarp viršugalvio ir kaktikaulio yra 2cm. diametro skylė, pro kurią veržiasi kraujas ir smegenys. Galūnėse reiškiasi lavondėmės.

23. Gužauskas Pranas iš Telšių. Lavondėmės stipriai išreikštos apatinėje kūno dalyje. Rankos surištos užpakalyje. Galvoje tarp smilkinkaulio ir kairės ausies yra skylė 8,8 cm. pro kurią veržiasi smegenys. Kaulai sulaužyti. Apatinis žandikaulis sudaužytas.

24. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos apatinėje ir viršutinėje kūno dalyje. Vidurinėje kaktikaulio dalyje yra skylė, pro kurią kyšo smegenys. Kiaušo kaulai sulaužyti ir deformuoti. Galvoje 15,10 cm. skylė lygiom linijom aštriais kraštais. Lytiniai organai sumušti.

25. Neatp. Ant krūtinės puvimo lavondėmės. Lytiniai organai sumušti. Kairysis spynakaulis sumuštas, kraujo išsilie-

jimas. Abiejų kojų blauzdos sumuštos. Rankos surištos užpakalyje. Pažabotas su virvinės medžiagos kaspinu. Visa kaukolė sutriuškinta, taip pat kaktos kaulas ir viršgalvis. Odoj skylė 10,12 cm.

26. Neatp. Marškiniai visi kruvini. Ant kaklo ir pilvo lavondėmės. Lyties varpos ir viršvarpio sumušimas su kraujo išsiliejimu. Ant kairės kojos letenos žaizda 4.7 cm. Žaizdoje kaulai sutriuškinti. Žaizda atrodo kirsta. Rankos surištos užpakalyje. Dešinė rankoj ant alkūnės ir virš alkūnės sumušimo žymės. Dešinė akis ir nuo jos krašto iki pakaušio kaulo iš kairės 2 cm. virš antakio — kaukolė ir oda visai sunaikinta. Kaukolėje smegenų visai nėra. Viršutinis žandikaulis visai sudaužytas.

27. Neatp. Ant pilvo ir ant krūtinės lavondėmės. Ant pilvo oda maceruota, yra puvimo žymių. Lavonas pradėjęs pūti ir ant kūno smušimo žymių negalima pastebėti. Galvos viršukaulis ir žandikaulis perkirsti kiaurai iki kaukolės gilumos. Visi kaukolės kaulai sutriuškinti į gabaliukus.

28. Neatp. Lavondėmės ant pilvo, kūnas maceruotas. Lyties organai sumušti, ant varpos kraujo išsiliejimai. Šauta žaizda iš dešinės pusės tarp šonkaulių, iš kairės pusės sunkiasi kraujas.

29. Sakelis Zigmas (atpažintas Sakelio Jono ir dr. Žilytės). Ant pilvo ir ant lyties organų lavondėmės. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu. Ant abiejų blauzdų sumušimas su žymėmis. Dešinė krūtis, šonas ir nugara sumušta su kraujo išsiliejimu. Galva kairėj pusėj viršugalvio ir pakaušio kaulo visiškai sutriuškinta. Žaizda 12 cm.

30. Neatp. Kūno ir pilvo sumušimai su kraujo išsiliejimu. Ant kūno lavondėmės, oda maceruojasi. Rankos surištos užpakalyje. Visa kaukolė sutriuškinta, išskyrus dešinią viršutinį žandikaulį ir ausies kaulą. Oda nuo dešiniojo kampo lupų iki dešinės akies ir iki viršugalvio kaulo susiuvimo pašalinta kartu su galvos kaulais. Kaukolė be smegenų.

31. Motuzas Vincas iš Gaudikaičių, atpažintas Motuzienės. Ant kūno ir ant pilvo lavondėmės maceruojasi. Ant nugaros ir ant dešiniojo šono sumušimo žymės. Lyties organai sumušti, makštis sutinusi. Ant kairės kojos blauzdos sumušimo žymės su kraujo išsiliejimu. Per apatinę lūpą ir dantis medvilninės drobės raiščiu smakras prilaužtas prie kaklo. Kairė akis iššokusi iš orbitos. Dešinėj pusėj viršugalvio žaizda 16,8 cm. Žaizdos iškaulių nėra. Kaukolėje smegenų nėra.

32. Bučius. (Amatų mokyklos mokiny). Atpažino Avelis St. Ant abiejų šonų dėmės. Lyties organų sumušimai su kraujo išsiliejimu. Rankos surištos užpakalyje. Ant abiejų šonų

dėmės. Ant abiejų blauzdų sumušimo žymės. Galvoje iš kairės pusės nuo medijolės linijos pailga žaizda, durta 6,2 cm. Kaktos kaulas sutriuškintas, apie kairę akį kraujo išsiliejimas.

33. Neatp. Pilvas, krūtinė ir kaklas padengta lavondėmėmis. Lyties organai sumušti. Kairės kojos galūnė sumušta. Dešinės kojos oda visiškai maceruojasi. Nusilupusi abiejų rankų oda, visai maceruota. Galva sulig orbitomis visai ir viršugalvis maceruojasi.

34. Neatp. Ant lavono pilvo yra puvimo dėmės. Dešinėj pusėj apendicito srity 4 cm. platumo durta žaizda, iš kurios išlindęs žarnų galas apie 20 cm. ilgumo. Dešinėj pusėj sėdynės srity durta žaizda 1 cm. Rankos surištos užpakaly. Dešinės kojos kelys sumuštas su kraujo išsiliejimu.

35. Neatp. Kūnas apdengtas plačiomis kraujo išsiliejimo dėmėmis. Jos ypač žymios ant visos krūtinės. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu. Ant rankų oda maceruota. Galvoje virš dešinės ausies 3 cm. didumo dūrio žaizda. Ant kaktos sumušimas su kraujo išsiliejimu. Abi akys iššokusios iš orbitos.

36. **Antanavičius.** Ant krūtinės, dešinio peties, dešinio šono platus sumušimai su kraujo išsiliejimu. Ant kairės kojos letenos sumušimai su kraujo išsiliejimu. Dešinė ranka sumušta su kraujo išsiliejimu. Rankos užpakaly surištos. Ant kairio žando žaizda 4 cm. ilgumo ir 3 cm. gilumo. Virš kairiojo antakio ir iš šono iki ausies piauta žaizda 10 cm. ilgumo. Kairėje pusėje kaktos 3,3 cm. žaizda. Viršugalvy, prieky nuo duobutės truputį į kairę durta 4,5 cm. žaizda kiaurai į smegenis.

37. Neatp. Ant pilvo ir nugaros lavondėmės ir puvimo žymės. Širdies srity kairėj ir dešinėj krūtinės pusėj sumušimo žymės. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu. Viso kūno oda maceruojasi. Rankos virš alkūnės sumuštos su kraujo išsiliejimu. Visas kairės pusės kaktos kaulas ir viršugalvio kaulas sutriuškinti. Virš kairės ausies 6,7 cm. žaizda, iš kurios kyšo smegenys.

38. Neatp. Ant pilvo ir ant kairiojo krūtinės klubo bei ant kairiojo peties sumušimo žymės su kraujo išsiliejimu. Dešiniajame šone lavono puvimo dėmės ir oda maceruota. Dešinės kojos blauzda sumušta su kraujo išsiliejimu. Dešinysis skruostas peršautas. Akis ir kaktą sumušta su kraujo išsiliejimu. Kaktoje, kairėje pusėje, virš kairiojo antakio žaizda 6,6 cm. Iš žaizdos kyšo smegenys.

39. **Antanavičius,** (atpažintas ne visai tikrai). Ant krūtinės ir pilvo, ant kairiojo šono virš klubo ir ant makšties paviršutinės žaizdos. Ant varpos kraujo išsiliejimas. Dešinės kojos blauzda sumušta su kraujo išsiliejimu. Apatinės blauzdos iš priekio į užpakalį durta žaizda 3 cm. gilumo. Rankos surištos

užpakaly. Ant veido žemiau kairės ausies 2 cm. durta žaizda 4,3 cm. didumo ir 8 cm. gilumo. Apatinis žandikaulis sutriuškintas, apatinis ausies kaulas taip pat. Durta žaizda i priekį nuo dešinės ausies per 2 cm. 1,1 cm. didumo paviršutinė žaizda, kraujo išsiliejimas apie akis.

40. Neatp. Ant pilvo ir krūtinės lavondėmės ir puvimo dėmės. Oda maceruojasi nuo viso kūno. Per vidurį raktikaulio dešinio peties sumušimas su dideliu kraujo išsiliejimu. Dešinės kojos blauzda sumušta su dideliu kraujo išsiliejimu. Abi rankos surištos užpakaly ir sumuštos. Galvoje dešinėje pusėje virš antakio 2,2 cm. žaizda. Dešinėje pusėje kaklo durta gili žaizda. Dešinė akis išdurta. Visas kaukolės viršugalvis sumaišytas.

41. Neatp. Krūtinės, pečių ir lyties organu sumušimai su kraujo išsiveržimu. Ant nugaros lavondėmės. Kairė koja per čiurną durta žaizda 4 cm. gilumo ir 3,2 diametro. Žaizdoje kaulas sutriuškintas. Dešinėje kaktos pusėje durta ir gili žaizda. Kaktos ir viršugalvio kaulai sutriuškinti, žaizda 20,8 cm. didumo. Iš žaizdos kyšo smegenys.

42. Neatp. Ant pilvo ir krūtinės lavondėmės. Ant nugaros oda maceruota. Dešiniame šone, žemiau šonkaulių durtos dvi žaizdos, apvalios 1 cm. diametro. Tam pačiam šone po pažastim žaizda 9,8 cm., pro kuria kyšo plaučiai. Galva, kaklas ir veidas padengti puvimo dėmėmis. Oda maceruojasi. Dešinėje pusėje pradedant kaklu iki viršugalvio 3,8 cm. žaizda, iš kurios kyšo smegenys.

43. Neatp. Ant pilvo ir krūtinės lavondėmės. Galva per burną ir žandikaulius priveržta prie kaklo virve. Kaukolės viršugalvis sunaikintas. Kaukolėje smegenys sunaikinti. Prie dešinio antakio žaizda. Lyties organai sumušti.

44. Neatp. Ant pilvo ir krūtinės lavondėmės. Šonai ir pačiai sumušti. Nugaros oda maceruota. Lyties organai sumušti. Kojų blauzdos sumuštos, oda maceruota. Kairioji akis išdurta. Smegenys išmaišyti.

45. Neatp. Ant krūtinės ir pilvo lavondėmės. Oda maceruota. Ant nugaros ir krūtinės sumušimo žymės. Abi rankos surištos ir sumuštos. Veidas sumuštas ir padengtas mėlynėmis. Galvoje durta žaizda.

46. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Akis sumušta, išsiliejęs kraujas. Pusė cm. nuo ausies yra žaizda 15 cm. diametro. Ant alkūnės ir aukščiau alkūnės žaizdos 8 cm. diametro.

47. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Raktikaulio viduryje, dešinėje pusėje yra šauta žaizda 15 cm. gilumo.

48. Neatp. Lavondėmės išreikštos visame kūne. Galva sutriuškinta, laisvai juda. Pakauškaulio tarpe yra 22,5 cm. žaizda aštriais nelygiais kraštais. Pro žaizdą veržiasi kraujas. Po oda — didelis galvos sužalojimas. Lytiniai organai labai sužaloti. Kairė blauzda sužalota. Kairė koja per blauzdą sužalota. Rankos surištos užpakaly.

49. Povilas Kazlauskis iš Stalgėnų. Lavondėmės stipriai išreikštos žemutinėse ir viršutinėse kūno dalyse. Visas galvos kiaušas sutriuškintas. Kairėje pusėje yra skylė, pro kurią matomi smegenys. Šone durta žaizda. Rankos surištos užpakalyje.

50. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos. Kairėje pusėje rr viduryje durta žaizda. Zonduojant siekia dugną. Rankos labai sumuštos. Galvos kiaušas sumuštas.

51. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Visas galvos kiaušas sudaužytas. Ant ausų žaizdos.

52. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos. Oda sudraskyta. Ant kaklo suktos medžiagos raikštis. Įvarža burnos srityje.

53. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Liežuvis perplėštas. Kairėje pusėje krūtinės yra plėšta žaizda 15.25 cm., kraštais zonduojant 20 cm. Taip pat žaizda iš kitos pusės. Iš kairės pusės žemiau duobelės nelygiais kraštais durta žaizda 15 cm. gilumo. Antra žaizda prie peties 5.10 cm., eina nuo peties sąnario iš priekio. Trečia žaizda iš užpakalio 3.3 cm.

54. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos. Puvimo žymės stipriai išreikštos pilvo srityje. Galvoje stiprūs sumušimai epitelio nubružinimu. Didelis sumušimas kaktas, nosies šaknies ir viso veido. Dešinėje kaklo srityje šauta žaizda 0.5 cm. Kulka užpakalyje išėjusi kiek didesniu diameteru. Rankos sumuštos su dideliu nudraskymu odos. Lytiniai organai sumušti iki kraujo išsiliejimo.

55. **Aleksas Jankauskas.** Lavondėmės stipriai išreikštos. Galva sumušta pakaušio srityje. Veidas ir kakta sumušta su kraujo išsiliejimu. Rankos sumuštos iki kraujo išsiliejimo. Dešiniojo peties srityje kraujo išsiliejimas.

56. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos strėnų ir nugaros srityje puvinio dėmės. Veidas sumuštas su veido odos epitelio sudraskymu. Paakiai su dideliu kraujo išsiliejimu. Tarp kaktos 25 cm. žaizda su aštriais kraštais. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu.

57. **Šleinius Jonas.** Lavondėmės stipriai išreikštos visame kūne. Abu žandai sudaužyti su dideliu kraujo išsiliejimu. Dešinė akis sumušta ir išsiliejusi. Šauta žaizda 0,5 cm.

diametro. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu. Rankos surištos

58. **Liudas Bachmanas.** Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Pakaušis sumuštas. Žaizdos plotis 3,8 cm. Krūtinės kairė pusė sumušta su kraujo išsiliejimu. Keturi kartus šautas iš arti prie stuburkaulio.

59. **Julius Simutis,** atpažino Piškienė. Lavondėmės stipriai išreikštos visame kūne. Veidas sumuštas buku daiktu. Pakaušyje žaizda su kraujo išsiliejimu.

60. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos ant viso kūno. Skruostas peršautas, žaizdą zonduojant 0,5 cm. Pakaušio srityje yra žaizdų su kraujo išsiliejimu. Rankos surištos, veido oda nudraskyta. Lytiniai organai sudaužyti iki kraujo.

61. Kusa Leonas iš Alsėdžių. Kakta ir lūpos sumuštos iki kraujo, kaulai išoriai nesužaloti. Kaklo srityje sužalojimai su kraujo išsiliejimu. Lytiniai organai sumušti. Rankos surištos. Dešinysis petys sumuštas. Iš nosies išbėgęs kraujas.

62. **Korza Balys** iš Platelių. Lavondėmės stipriai išreikštos, visame kūne. Tarpe kaktos kaulų yra dvi žaizdos. Kiaušas sutriuškintas, žaizdų kraštai nelygūs, 20,5 cm. ir 11,05 cm. žaizdos durtos. Kiaušo dugno kraštas sumuštas. Rankos surištos

63. **Baltramiejūnas Albinas.** Lavondėmės stipriai išreikštos ir visa oda maceruojasi. Puvimo dėmės krūtinėje ties širdimi. Apatinėje kūno dalyje šauta žaizda. Veidas sumuštas buku įrankiu, kairė akis iššokusi. Kaklas ir veido dalis maceruota. Virš dešinės ausies durta žaizda į smegenis 3.2 cm. Pakauškaulyje virš viršugalvio durta žaizda į smegenis.

64. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos galūnėse ir pilvo srityje. Kiaušo nėra. Tarp ausų ir akių (linijose) nėra kaulo. Lytiniai organai sumušti.

65. Simutis iš Kretingos. Lavondėmės reiškiasi ant pilvo. Lytiniai organai sumušti. Ant krūtinės ir kaklo sumušimai su kraujo išsiliejimu. Nugaroje ir kairės pusės nugarkaulys šauta žaizda (iš užpakalio), kulkos išėjimas priešaky per krūtinkaulį, 4 cm. prie krūtinės prenelio.

66. **Jakštas** iš Tverų. Iš kairės pusės krūtinė peršauta. Kulkos išėjimas žemiau menties. Kulka išėjusi per krūtinę, žaizda 15 cm. diametro. Veidas sumuštas. Ant nosies ir veido kraujas. Rankos surištos užpakaly.

67. **Balsevičius Stasys.** Abiejų klūbų ir krūtinės sumušimai ir žymės. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu. Veidas sumuštas. Durta žaizda per kairę ausį į smegenis. Rankos surištos užpakaly.

78. Neatp. Ant pilvo ir krūtinės lavondėmės. Kaklo ir lyties organų dideli sumušimai su kraujo išsiliejimu. Kojų oda visai maceruota. Galva sumušta. Kaulų sužalojimai.

69. **Beimavičius Juozas** iš Telšių. Viso kūno oda maceruota. Veidas taip pat maceruotas. Akys iššokusios iš orbitos. Ant dešinio antakio žaizda.

70. **Tarvainis** iš Telšių. Nugara menčiu srityje sudaužyta. Lyties organai sumušti. Rankos surištos. Ties krūtinkaulio viduriu kairėje pusėje 1 cm. aukščiau spenio dvi šautos žaizdos. Kulnų išėjimo angos nugaroje. Virš dešinio antakio durta žaizda. Dešinėje pusėje per ausį durta žaizda į smegenis. Veidas sumuštas.

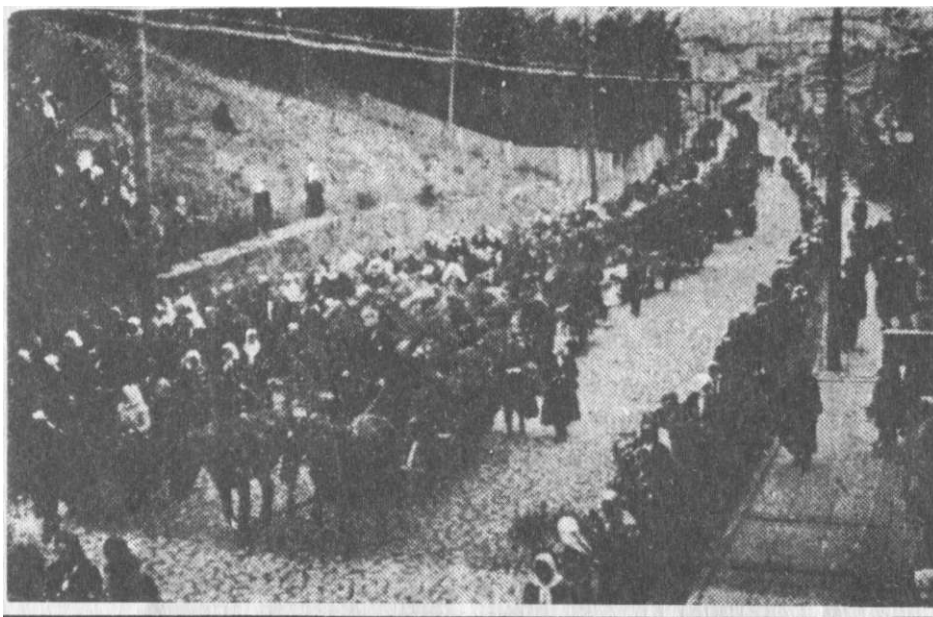
71. Neatp. Lyties organai sumušti su kraujo išsiliejimu. Prieky trys šautos žaizdos: ties širdimi ir virš bambos. Rankos surištos. Nugara sumušta. Kairėje menty žaizda 5.5 cm. į plaučius. Iššios žaizdos kyšo plaučiai. Kakle iš kairės pusės durta žaizda.

72. Neatp. Lavondėmės stipriai išreikštos. Nugara ir pečiai maceruojasi. Nugara smarkiai sumušta. Nuo rankų lupasi oda. Nuo kairiojo kirkšnio piauta žaizda 4.4 cm. Rankos surištos užpakaly. Galva sudaužyta, kaukolė sutriuškinta. Apatinis ir viršutinis žandikaulis supjaustyti. Iš burnos vidaus su durtuvu išmaišyta gerklė. Liežuvio nėra. Tarp akių ir nosies žaizda.

73. Neatp. Ant krūtinės lavondėmės stipriai išreikštos. Lyties organai sudaužyti. Dešinė akis išdurta. Smegenys perdurti.

Kai kurie jų rasti dar su raiščiais ant burnos.

Nužudytųjų karstai Telšių gatvėmis atvežami į Katedrą.

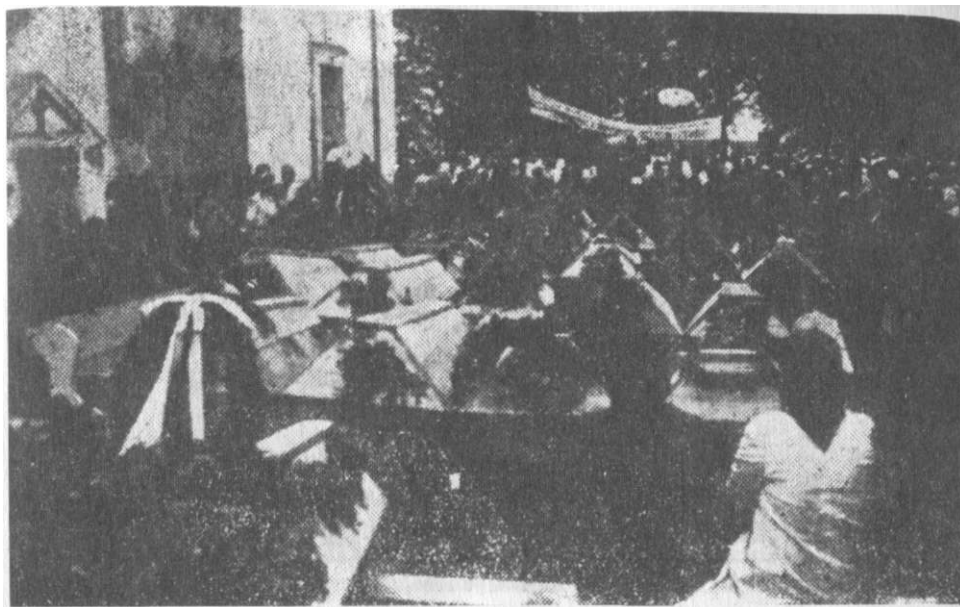
^vŽemaičių kankinių laidotuvės

Iš Rainių miško į Telšius vieškelio slenka ilga 70 vežimų virtinė. Kiekvienas vežimas papuoštas žalumynais ir eglaitėmis, tarp kurių guli karstas. Telšių apylinkių žemaičiai padėdami į amžino poilsio vietą savo kankinius. Iš raudonųjų kraugerių kankinimo vietos visi buvo paimti. Visuomenės pastangomis visiems padaryti karstai, ir štai dabar visi palydimi į Telšių kapus.

O kapuose jau iš vakar dienos eina darbas, kasama bendra duobė, nes nusistatyta kartu kentėjusius kartu ir palaidoti, kad kiekvienas praeivis per amžius prisimintų juos visus čia kartu gulinčius, — buvusiojo mūsų tėvynėje neišmatuojamojo žvėriškumo auką.

1941 m. liepos 1 d. Antradienis, eilinė darbo diena. Tačiau Telšių miestas atrodo ir jaučiasi labai nepaprastai. Jau nuo išsivadavimo valandos kabančios tautinės trispalvės vėliavos perrištos juodais kaspinais. Visų žmonių veidai liūdni ir rūstūs. Visi rengiasi laidotuvėms, kokių ne tik Telšiai, bet ir visas mūsų kraštas niekadęs nėra matęs ir, Dieve duok, kad niekadės ateity nebematytų.

Gėlės, vainikai, kaspinais — jų nesuskaitoma daugybė. Žemaitės, žemaičiai pripynė jų tiek, kad užteko apsupti ir kiekvieną karstą atskirai, ir visą 70 vežimais vežamų karstų procesiją bendrai.

Katedros Šventoriuje kankinių karstai skendi gyvų gėlių vainikuose bei žalumynuose

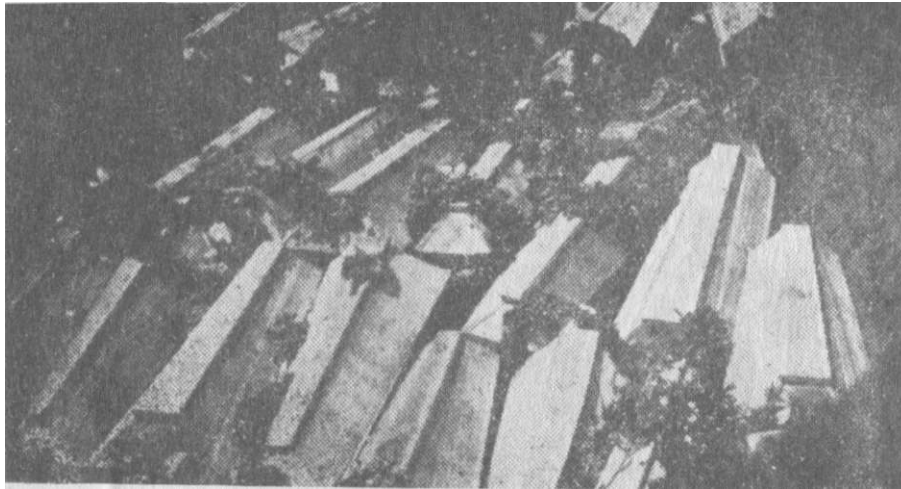
Telšių Katedros šventoriuje įrengtas altorius, laikomos gedulingos pamaldos. Toks skaičius karstų ir tokia daugybė palydinčių žmonių Katedros viduj juk jokių būdu netilptų.

Po gedulingų pamaldų vėl karstai ir minia sujuda. Paskutinė kelionė į amžino poilsio vietą. Prieky eina keletas kunigų, įvairių organizacijų nariai, atstovai, mokyklų mokiniai ir t. t. O aplinkui gatvėse žmonių minios. Choras ir orkestras pakaitomis traukia gedulingas melodijas.

Telšių katalikų kapuose karstai vienas prie

duobę. Iš viršaus ant karstų nepertraukiamai krenta gėlių puokštės ir gailios ašaros. Dvasininkas pasako graudų atsisveikinimo žodį ir atlieka religines apeigas. Pasigirsta „Amžiną atilsį“, krenta ant karstų smėlis iš artimųjų rankų. Bendradarbių, artimųjų, organizacijų, visuomenės ir vietinės valdžios atstovai pasako "atsisveikinimo kalbas ir kankinių akyvaizdoje prisiekia visomis galiomis ginti tėvynę, ginti jos laisvę. Prie atviro kapo giedamas Tautos Himnas, kurio garsai susilieja su visos minios nesulaikomomis ašaromis ir kūkčiojimais. Tai buvo iš tikrųjų didelio dvasinio pakilimo momentas, kokį gali išgyventi tauta, paaukojusi ant savo tėvynės aukuro sunkiausias savo sūnų kančias ir gyvybes ir prie jų kapo daranti nepalaužiamą pasiryžimą ateičiai.

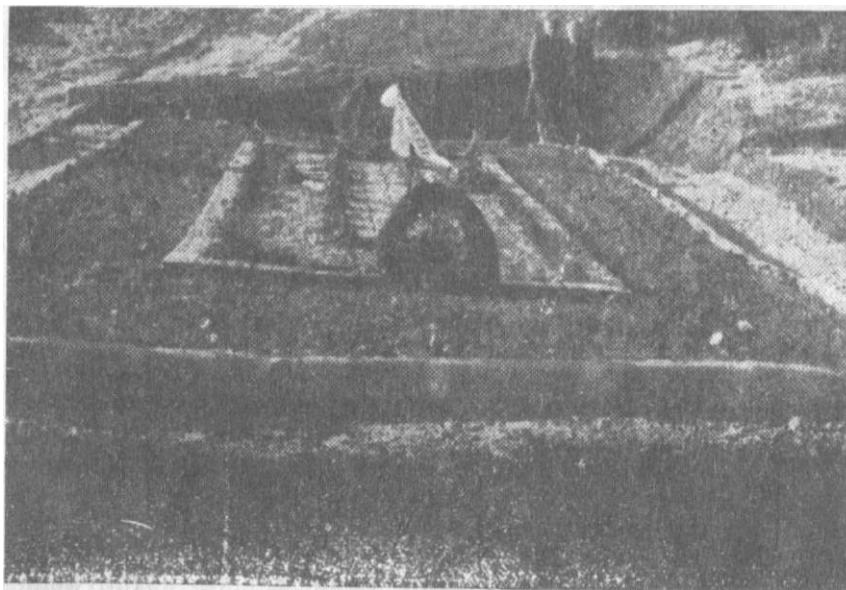
Po kiekvienos kalbos aidis tautinės ir religinės giesmės. Visai miniai graudžiai palydint, duobė imama užpilti žemė. Vėl gėlių, ašarų, kūkčiojimų lietus — paskutinė atsiskyrimo valanda.

Kankinių karstai duobėje.

Telšių kapų angoje išdygo didelis, gėlėmis ir žalumynais apkrautas kapas, kapas toks, kokio nežinojo dar mūsų tautos istorija.

Brangus tautieti, lietuvi, žemaiti. Būdamas Telšiuose, ap-
lankysi visada šį kapą. Čia atsiminsi sunkiausius mūsų tautos
gyvenimo metus, atsiminsi jos didvyrius ir pasisemsi jėgų
savo darbui, savo valiai ir siekimams sustiprinti.

Naujai supiltas Žemaičių kankinių kapas Telšių kapinėse.

Jie mirė kankinių mirtimi, kad mes gyventumėm laisvi

Žinios apie kankinius buvo renkamos oficialiu keliu, padedant mūsų policijos pareigūnams, iš kankinių artimųjų atitinkamomis anketomis ir iš likusių vienokių ar kitokių dokumentų. Apie vienus gauta daugiau medžiagos, apie kitus mažiau, dar apie kelis nieko negauta.

Biografinė medžiaga stengiasi duoti tokia, kokia gali tilpti mūsų nedidelio leidinio rėmuose. O leidinio didumas ir puošnumas yra ribojamas šio meto sąlygų. Fotografijų dauguma yra surinktos iš gyvenimo laisvėj, bet kurių iš laisvės negavome, panaudojome rastas nuotraukas iš kalėjimo. Skaitytojas lengvai tai atskirs. Redakcija šioje vietoje dėkoja visiems, padėjusiems tą medžiagą surinkti.

ANTANAVIČIUS JUOZAS

Antanavičius Juozas — jauniausias iš trijų nukankintųjų brolių. Gimęs 1921 m. Mokėsi Plungės gimnazijoje ir dirbo priešbolševikini aktyvų darbą, organizavo kaimuose lietuvių jaunuolių ratelius, darė rinklia-

vas. Keletą kartų bolševikų tardytas ir praeitų metų pavasari suimtas. Dirbo su kitais keliais Plungės gimnazijos mokiniais. Su jais kartu ir areštuotas.

ANTANAVIČIUS ANTANAS

Antanavičius Antanas gimė 1918 m. Jaunystėj dirbo

tėvo ūkyje. Stojos savanorių kariuomenę, tarnavo aviacijoje. Iš ten bolševiku atleistas grįžo namo ir ėmėsi aktyvaus prieš-bolševikinio darbo kartu su kitais broliais. Kadangi buvo tylus, lėtas, galėjo visur be didesnio įtarimo lankytis. Pernešinėjo, kur reikėdavo, iš vienos vietos į kitą ginklus, juos rinkdavo, supirkinėdavo. Jo rankomis „keliavo“ šapirografas ir raš. mašinėlė. Bolševiku suimtas praėjusių metų pradžioje.

ANTANAVIČIUS JONAS

Antanavičius Jonas — vyriausiasis trijų brolių. Gimęs 1912 m. Čia pastebėsime, kad iš Antanavičių brolių yra dar likę gyvų, nes šeima buvo didelė. Tėvai išvežti bolševikų į Rusiją.

Ūkis Didvyčių km., Plungės vlsč. Iš seserų ir brolių tebėra Lietuvoje: Anastazija, Alfonsas, Kazys, sesuo Genovaitė su tėvais išvežta.

Jonas ligi karinės prievolės

buvo tėvų ūky, paskui atlikęs karinę prievole tarnavo eiguliu Plungės miškų urėdijoje, o vėliau pasienio policininku Kybartuose. Bolševikų iš karto buvo atleistas, paskui vėl priimtas, bet po mėnesio vėl atleistas. Buvo aktyvus šaulys, kaip ir kiti broliai. Vyras ne labai kalbus, bet meilus. Veiklus, energingas. Jau Kybartuose pradėjo prieš-bolševikinę veiklą, surinktus iš šaulių ginklus neatidavė bolševikams, o atidavė patikėtiniams. Grįžęs namo neilgai galėjo dirbti, nes buvo iškūstas ir tėvų ūkyje 1940 m. spalio 31 d. suimtas. Bolševikų pareigūnai namuose ilgą laiką darė žiaurią krata ir ypač piktinosi sienoje radę kabant VI. Putvio paveikslą, kurį reikalavo tuoj nukabinti. Iš kalėjimo daugiau nebeišėjo. Nukankintas kartu su jaunesniaisiais broliais.

BACHMANAS LIUDVIKAS

Bachmanas Liudvikas—Plun-

gės gimnazijos mokinyš. Gimęs 1922 m. Anksčiau jokioj organizacijoj nedalyvavęs, bet bolševikų laikais labai veiklus priešbolševikinis darbuotojas, platinęs atsišaukimus ir perėjęs kelis kartus sieną ryšiams palaikyti. Suimtas 1940 m. vasario 24 d. Kalėjime ypatingai buvo saugojamas, nieko nepriėjo. Laikėsi labai atkakliai, vyriškai. Yra sunkiai patikrinamu žinių, kad jau iš karto buvo sunkiai kankinamas, net akis išlupta. Tėvai darė visokių pastangų išvaduoti, bet niekas negelbėjo. Neturtingų tėvų vaikas. Su tėvais gyveno Plungės mieste. Tėvas dabar yra miręs. Likusi yra viena beturtė motina.

BALTRIMAITIS KAZYS

Baltrimaitis Kazys — Telšių amatų mokyklos mokinyš. Gimęs 1922 m. Šniuraičiu km., Radviliškio vlsč. Tėvai gelžkeliečiai. Keletą metų dirbo tėvų

ūkyje, o paskui mokėsi Klaipėdos, vėliau Telšių amatų mokyklose. Sumanus, gabus mokinyš. Draugų mylimas vyras. Buvo skautų aktyvus narys. Bolševikų laikais turėjo ryšių su Kretinga, iš kur gaudavo žinias ir kitą slaptą medžiagą. Du mėnesiu prieš suėmimą buvo sulaikytas milicijoj ir išpėtas, bet neišsigando ir dirbo toliau slaptą lietuvišką darbą. 1941 m. vasario 16 d. Telšių kapuose išbarstė atsišaukimu. Kitą dieną buvo suimtas ir pasodintas į kalėjimą, iš kurio nebeišėjo. Kieno įskustas, sunku nustatyti.

BALSEVIČIUS POVILAS

Balsevičius Povilas—Plungės gimnazijos mokinyš. Gimęs 1920 m. vidut. ūkininkų šeimoj, Kumžaičių km., Kulių vlsč. Darbštus, linksmas, mėgęs muziką vyras. Bandė ir eilėraščius rašyti. Dirbo skautų organizacijoj. Kartu su kitais draugais spausdino ir platino slaptą laik-

raštelį „Laisvės Varpas“, kurį bolševikų laikais platino. Yra likęs to laikraščio Nr., datuotas 10. II. 1941. Tarnavo Plungės vlsč. vykđ. komitete. Iš ten tarnybos metu ir suimtas 1941. II. 22 d. Patalpintas Telšių kalėjime, kuriame išbuvo ligi mirties.

BALSEVIČIUS STASYS

Balsevičius Stasys — vidut. ūkininko sūnus, gimęs 1913 m. Kumžaičių km., Kulių vlsč. Dirbo, baigęs pr. mokyklą, ūkyje. Vedęs. Likusi žmona. gyv. Kuliuose. Linksmas, tvirtos valios, kaimynų mėgiamas vyras. Senas ir aktyvus šaulys. Bolševikų laikais palaikė ryšius su kitais priešbolševikiniais darbuotojais ir platino atsišaukimus bei šiaip palaikė tarp kaimynų lietuvišką dvasią. Suimtas savo namuose, ūkyje 1941. II. 25. ir tuoj atgabentas į Telšių kalėjimą, kuriame ir išbuvo ligi tragiškų įvykių.

BALTRAMIEJŪNAS ALB.

Baltramiejūnas Albinas - Gilbonis. Aukštaitis kilme. Baigęs 1928 m. gimnaziją. Studijavo keletą metų Kauno V. D. Universitete. Vėliau tarnavo įvairiose vietose. Mėgo rašyti eilėraščius, yra išleidęs kelius rinkinius Gilbon'o pseudonimu. Bolševikų laikais gyveno Kretingoj. Ten suimtas ir atgabentas į Telšių kalėjimą. Smulkesnių žinių tuo tarpu gauti nepavyko, nes giminės toli. o iš bendradarbių ligi šiol ir niekas smulkesnių žinių nesuteikė.

BEIMAVIČIUS JUOZAS

Telšiškis mūrininkas kilimo iš Naujamiesčio. Labai ramus ir jokiame visuomeniniame veikime nedalyvavęs žmogus. Nei Nepriklausomybės nei bolševikų okupacijos metais. Pateko į kalėjimą keršto sumetimais įskustas pažįstamųjų.

Yra likę beturčiai tėvai ir 3 broliai bei 4 sesutės, visi mažamečiai. Suimtas 1941 m. vasario 12 d.

galėjo. Tik vėliau pateko į amatų mokyklą, kurioje ir pradžioj nekaip sekėsi. Prie amato didelio patraukimo neturėjo. Daugiau domėjosi poezija., kitais meno dalykais. Buvo neblogas sportininkas. Labai religingas, Užėjus bolševikams, su kitais draugais prisiekė kovoti prieš žiauriuosius okupantus ir tą priesaiką tesėjo. Kartu su kitais draugais visą laiką dirbo aktyvu lietuviška darbą. Jo išgyventi skausmai ir pasiryžimai atsispindi ir to meto jo poetinėj kūryboj. Suimtas Telšiuose 1941 m. vasario 15 d.

BUMBLYS JUOZAS

BUČIUS KOSTAS

Bučius Kostas—Telšių amatų mokyklos mokinyš. Gimęs 1922 m. Kairiškių km., Tryškių vlsč. Neturtingų ūkininkų vaikas ir, nors labai norėjo, mokytis ne-

Bumblys Juozas — ūkininko sūnus iš Lygių km.. Platelių vlsč. Paprastas ūkininkas, nedalyvavęs jokioj organizacijoje ir jokiame veikime nei nepriklausomybės, nei bolševikų okupacijos metais. Suimtas „už šmeižimą Sovietų Sąjungos“ ir atgabentas į Telšių kalėjimą.

1941. I. 10. Matyt ir kokio šnipelio iškūstas. Smulkesnių žinių neturime.

BUBELE STEPONAS

Bubelė Steponas—ūkininkas, gimęs 1920 m. Alsėdžiuose. Tėvai ir dabar ten gyvena. Su visuomene mažai turėjo ryšių, anksčiau dalyvavo eiliniu nariu pavasarininkų organizacijoje. Bolševikų okupacijos metu dirbo tėvų ūkyje. Buvo įtartas, kad kartu su kitais dalyvavo tautinės lietuvių vėliavos iškėlime 1941 m. vasario 16 d. Kažkieno iškūstas. Suimtas vasario 19 d. ir pasodintas į Telšių kalėjimą.

BUTKEVIČIUS ADOLFAS

Smulkus, bet gana sąžiningas prekybininkas iš Kaunatavo, Luokės vlsč. Jo tėvas ten turi mažą vandens malūną. Liko žmona ir sūnus. Organizacijose nedalyvavo. Bolševikams

nepalankiai nusistatęs, tačiau konkreti veikla nežinoma. Įtartas, kad laiko slaptai ginklus. Po smulkios kratos suimtas, nors nieko nerasta ir jokios kaltinimo medžiagos nebuvo. Suimtas 1941 m. birželio 8 d.

ČIUŽAS ANTANAS

Čiužas Antanas—mūrininko sūnus, Telšių amatų mokyklos mokinys. Gimęs 1922 m. Rieta-

ve neturtingoj šeimoj. Nuo 1939 m. mokėsi Telšių amatų mokykloj, o grįžęs padėdavo tėvui dirbti mūrininko darbą. Švelnus, malonus vaikinys. Dalyvavo skautų, šaulių, jaunalietuvių organizacijoje. Bolševikų okupacijos metu dirbo su kitais tos mokyklos draugais aktyvų priešbolševikinį darbą — platino atsišaukimus, vedė tautinę propagandą, tikėjo išsivadavimui. Pirmą kartą bolševikų suimtas 1940 m. lapkričio mėn. kartu su broliu Edvardu, bet kiek palaikę paleido. Antrą kartą suimtas Kretingos gelžk. stoty kartu su Tarvainių. Raku ir kitais. Išlaikę savaitę Kretingoj, bolševikai juos atvežė į Telšių kalėjimą, iš kurio ir nebeišleido. Manoma, kad buvo tos pačios mokyklos šnipu iškūstas kartu su kitais bendradarbiais.

ČIURINSKAS ANDRIUS

Čiurinskas Andrius — pradžios mokyklos mokytojas. Gimęs

1907 m. Kaišiadorių vlsč., Trakų apskr. Buvo Telšių miesto pr. mokyklos vedėjas. Anksčiau dalyvavęs šaulių ir jaunalietuvių organizacijose. Smulkesnė veikla bolševikų laikais nežinoma. Kaip susipratęs lietuvis buvo sekamas ir suimtas bolševiku revoliucijos sukaktuvių — minėjimo išvakarėse 1940 m. lapkričio 6 d. Visą laiką kalintas Telšių kalėjime ir iš jo nebeišleistas. Telšių mokytojai atsimena jį kaip rimtą, mielą, darbštų kolegą ir gerą draugą. Matyt, buvo kokio pakaliko iškūstas ir nebuvo priemonių išgelbėti.

DAUKŠA PRANAS

Daukša Pranas — pradž. mokyklos mokytojas. Gimęs 1914 m. vasario 23 d. Ažuolinės km., Skaudvilės vlsč.. Tauragės apskr. Mokėsi Kražių ir Kretingos gimnazijose. Baigė Tauragės mokytojų seminariją 1938 m. ir aspirantų karo mokyklą 1939 m. Nuo tada paskirtas pr.

mok. vedėju į Janapolę, Telšių apskr. Ten vadovavo šaulių būriui ir dalyvavo visuomeniniam ir visokiam lietuviškam darbe. Ypač mėgiamas jaunimo. Toj pačioj mokykloj dirbo ir bolševikų laikais. Palaikė ryšius su aktyvistais. Buvo persekiojamas, sekamas ir iškūstas poros parsišėlių mokytojų: Jakševičienės ir Žulkaus. Suimtas 1941 m. birželio 5 d. po labai žiaurios kratos savo bute ir atgabentas į Telšių kalėjimą. Paliko žmoną Stefaniją ir mažytę dukrelę, kurios dabar gyvena Telšiuose.

DAKNEVIČIUS STASYS

Daknevičius Stasys — ūkininkas, visuomenininkas. Gimęs 1904 m. kovo 19 d. Vaitelių km., Gargždų vlsč., Kretingos apskr. Išgyvenęs daug sunkių valandų vyras, turėjęs nelaimių šeimos gyvenime, palaidojęs pirmąją žmoną ir kiek vėliau mažą vienintelį sūnų. Tarnavo Lietuvos kariuomenėj gusarų pulke ir iš-

ėjo iš ten puskarininkiu. Anksčiau dalyvavo pavasarininkų, o vėliau labai išitraukė į Šaulių Sąjungos darbą. Ilgametis vietinio šaulių būrio vadas ir plačiai apylinkėj žinomas visuomenininkas. Pastaraisiais metais labai nusilpęs sveikatos atžvilgiu, bet dvasia visada tvirtas. Užėjus bolševikams, ryžtasi daryti visa, kad tie plėšikai iš mūsų krašto kuo greičiau būtų išvyti. Palaiko ryši su kitais tos apylinkės darbuotojais. Sveikata vis silpnėja. 1941 m. sausio 12 d. į jo butą ūkvje įsibrauna čekistų būrys, padaro aštrią krata ir išsiveža. Paliko antrąją žmoną, kuria tik prieš pusę metų buvo vedęs.

DIBISTERIS ANTANAS

Dibisteris Antanas — pr. mokyklos mokytojas. Gimęs 1904 m. birželio 12 d. Gribžėnų km., Gargždų vlsč., Kretingos apskr. didelėje šeimoje. Likę dabar gyvi du broliai ir penkios se-

serysir senutė motina. Vedęs taip pat mokytoją. Paliko žmoną ir dvi jaunas dukreles. Mokėsi Kretingos gimnazijoje ir mokytojų kursuose, baigė Telšių mokytojų seminariją 1929 m. ir kariūną aspirantu kursus 1930 m. Buvo mokytoju pradžioj Alsėdžiuose, paskui Virkšų, o nuo 1933 m. Kartenoj. Dalyvavo vietos visuomeniniame darbe. Buvo šaulių ir jaunaliuvių ilgamečiu vadu. Suimtas tuoj bolševikams atėjus, dar prieš pirmuosius rinkimus 1940 m. liepos 13 d. po smulkios kratos, laike kurios nieko nerasta. Ilgą laiką buvo kalinamas Kretingos daboklėje, kurios pareigūnai pasižymėjo ypatingu šiurkštumu, o nuo 1941 m. vasario 20 d. atvežtas į Telšių kalėjimą. Daboklėje turėjo leistų pasimatymų jo vyresnioji dukrelė Nijolė, o Telšių kalėjime vieną kartą leido per baisias grotas pasimatyti žmonai. Tai buvo jau 1941 m. pavasari. Atrodė labai išvargęs. Skundėsi ypač avalinės stoka.

Maisto buvo leidžiama pristatyti tris klgr. riebalų per mėnesį. Ar tą maistą kalinys tikrai gaudavo, nežinia.

Atrodo, kad suimtas kieno nors iš artimųjų, gal mokytoju, įskundimu pasiremiant, kaip „kontrrevoliucionierius“. Veikla bolševiku laikais negalėjo spėti pasireikšti, nes labai anksti suimtas.

GLAZAUSKAS HENRIKAS

Henriko Glazausko tėvai kilę iš Gudijos, atvažiavo į Lie-

tuva 1918 m. Gimęs 1918 m. birželio 15 d. Beržų dvare, Kėdainių apskr. Paskui tėvai persikėlė gyventi į Mažeikius ir galų gale į Sedą. Sedoj mokėsi ir baigė vid. mokyklos keturias klases. Tarnavo raštininku Sedos girininkijoje. Paskui atliko savanorių karinę prievolę 8 pėst. pulke. Po to tarnavo Tverų valsč. savivaldybėj raštininku ir paskutiniu laiku Telšių apskr. savivaldybėj sąskaitiniku. Vedęs. Paliko žmoną ir apie 2 m. dukrelę. Veikliai dalyvavo Šaulių Sąjungoj. Bolševikams užėjus, aktyviai prieš juos dirbo, platindamas prieš juos atsišaukimus. Suimtas 1940 m. lapkričio 6 d. gatvėje, kraustant įstaigą. Daryta bute smulki krata. Rasta šaulio knygutė, tautiškų dainų knygelė ir raš. popierio, ant kurio buvo įtariamas rašęs atsišaukimus. Pati krata buvo aštri. Šeimos nariai tuo laiku buvo suvaryti į vieną mažą kambarėlį. Bolševikų pareigūnų labai smarkiai kaltinamas.

GUŽAUSKAS PRANAS

Gužauskas Pranas — Telšių apskr. ipotek. įst. ved. Fabriko darbininko sūnus. Nevedęs. Likę tėvai ir viena sesuo, pr. mok. mokytoja Papilėj. Ilgą laiką tarnavo Telšių apskr. ipotekos ištaigoj vedėju. Veiklus skautas, šaulys, jaunajam žmogui. Religinas, priklausė „Šv. Jėzaus širdies“ brolijai. Užėjus bolševikams, aktyviai dirbo prieš juos: platino atsišaukimus, slėpė ginklus. Dirbo su mokyt. Čiurinsku ir kitais telšiškiais, kurių daugumas taip pat nužudyti. Suimtas naktį 1940 m. lapkričio 7 d. po smulkios kratos bute. Laikė kratos nieko ypatingo nerasta. Tačiau buvo kaltinamas „veikimu prieš sovietų valdžią“ ir visą laiką laikytas Telšių kalėjime. Pasimatyti artimiesiems ar maitintojui pristatyti nebuvo leidžiama. Baltinius ir drabužius kalėjimo administracija priėmė, bet suimtajam neatidavė.

GAUDUTIS AUGUSTINAS

Gaudutis Augustinas — kilęs iš vidut. ūkininko šeimos Čiuželių km., Kulių vlsč. Vedęs. Liko žmona ir dvi dukterys. Tarnavo Darbėnuose valsčiaus savivaldybės sekretorium anksčiau ir bolševikų laikais ligi suėmimo. Organizatorius, visuomenininkas. Buvo tautininkų apyl. pirmininkas, šaulių vald. narys. Suimtas Darbėnuose savo bute 1940.VII. 13. Tris mėnesius išsėdėjo Kretingos daboklėje, paskui perkeltas į Telšius. Kieno iškūstas, tikrai nežinoma.

GAILIUS VACLOVAS

Tatai plungiškis ūkininkas. Gimęs Didvyčių km., Plungės vlsč. 1902 m. ir ten gyvenęs. Vedęs, paliko žmoną ir tris vaikus, vyriausias berniukas 16 m. Jokiose organizacijose niekada nedalyvavo, nors šiaip buvo žinomas kaip padorus, susipratęs

lietuvis. Bolševikų laikais turėjo tik ginčą su seniūnu B. Bernotu dėl kožkokio vakarėlio pelno. Suimtas turėjo būti dėl kokio skundo. Prieš suimant daryta aštri krata, ieškota raš. mašinėlės ir panašiu dalykų. Suimtas 1941 m. sausio 11 d. ūkyje ir atgabentas į Telšių kalėjimą. Artimieji nežino jokios jo veiklos bolševikų metu, tačiau bolševiku pareigūnų buvo inkriminuojamas ir paleisti nesusitiko, nei pasimatyti nė karto neleido.

GELŽINIS IGNAS

Ilgesnį laiką buvęs Kretingos apskr. mokesčiu inspektorius. Kilęs iš Šaltropių km., Kražių vlsč. Likusi žmona su dviem nepilnamečiais vaikais dabar gyvena Šiauliuose. Brolis Tadas išvežtas Rusijon. Buv. tautininkų, šaulių darbuotojas. Suimtas 1940 m. liepos 13 d. Palangoj, kaip kontrrevoliucionierius. Įskundė Kretingos žy-

dai. Žmona darė žygių išvauduoti, bet dėl to net ją pačią buvo areštavę. Pasimatyti kalėjime nė karto neleista.

GALDIKAS KAZYS

Sm. žinių negauta. Sąrašė pažymėta tik Plateliai. Iš kur buvo ir kuo vertėsi, negalėjome nustatyti.

JABLONSKIS JUOZAS

Prekybininkas-verslininkas.g. 1911 m. Udralių km.. Mosėdžio vlsč., Mažazemiu ūkininku sūnus. Vedęs, likusi žmona su keturiais vaikais, kurių vyriausias 5 m. amž. Baigęs 4 kl. gimnazijos. 1932—1938 m. tarnavo eiliniu policininku. Pas-kui ligi pat suėmimo gyveno Mosėdy, laikė arbatinę. Apylinkės žmonių gerbiamas vyras. Bolševikų laikais aktyviai veikęs prieš juos. Kurstęs žmo-

nes įvairiais būdais prieš engėjus. Ilgai persekiotas ir gaudytas. Slapstęsis pasienyje, manęs bėgti per sieną, bet nespėjęs. Tėvų ūkyje ir pas kaimynus Udralių km. tris kart darėta krata, nieko ypatingo nerasta, o jo paties vis nerasdavo namie. Po vienos kratos buvo suėmę jo žmoną ir seną tėvą, tačiau parą palaikę paleido. Suimtas pas kaimyną Udralių km. 1941 m. balandžio 27 d. naktį. Manoma, kad turėjo įskusti kas nors iš artimųjų. Po kelių dienų arešto Kretingoj 1941 m. gegužės 2 d. perkeltas į Telšių kalėjimą. Buvo kaltinamas kaip šnipas.

JANKAUSKAS ALEKSAS

Beturtis paprastas darbininkas žemės ūky. Jokioj visuomeninėj veikloj niekada nedalyvavęs. Apie veiklą bolševikų laikais ir nieko nežino. Nevedęs. Suimtas, matyt, dėl kieno nors skundo iš keršto,

būk kada tai įdavęs policijai koki bolševikėlį. Areštuotas Brenkių km., Alsėdžių vlsč. 1941 m. vasario 17 d. Iškvietė seniūnas ir atidavė milicijai. Visą laiką sėdėjo Telšių kalėjime.

JAKŠTAS JONAS

Jakštas Jonas — ūkininkas, ilgametis Tverų valsčiaus viršaitis. Kilęs iš stambiu ūkininkų šeimos. Baigęs 4 kl. gimnazijos.

Per D. Karą buvo išbėgęs į Rusiją. Grįžęs stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Pradžioj buvo viršila, paskui baigė karo mokyklą ir pakeltas į jaun. leit. laipsnį tarnavo Geležinio Vilko pulke. Paskui palaistas į dimisiją, gavo iš tėvo dalį žemės, ūkinikavo ir kartu buvo viršaičiu. Sumanus,, sugyvenamas žmogus. Vedęs. Turėjo žmoną ir sūnų, kurie bolševikų laikais gyveno Kaune. Kur jie dabar — nepavyko nustatyti. Atrodo, kad bus išgabenti į Rusiją. Aktyvus visuomenininkas, Tverų šaulių būrio vadas ir tautininkų pirmininkas. Suimtas savo ūkyje Vincentavo km., Tverų vlsč. 1940 m. liepos 6 d. dar senųjų policijos pareigūnų, todėl suėmimas buvo korektiškas. Visą laiką sėdėjo Telšių kalėjime. Kadangi suimtas tuoj bolševikams užėjus, todėl veikla jų laikais nespėjo pasireikšti.

JOCYS STASYS

Jocus Stasys — ūkininko sūnus, kilęs iš Pitkiškio km., Endriejavo vlsč. Gimė ten ir gyvena. Buvęs vargonininku, vėliau vertėsi smulkia prekyba, turėjo krautuvėlę. Likusi žmona ir jauna duktė. Vyras jau buvo pagyvenęs, rusų laikais baigęs pradžios mokyklą. Suimtas savo bute Luokėje 1941 m. birželio 8 d. kaip įtariamas laikęs ginklus ir veikęs prieš komunistus. Krata daryta smarki apie 3 val. Anksčiau jokiose organizacijose nedalyvavęs, bolševikų laikais turėjo ryšį su Luokės partizanais.

JAGMINAS ADOLFAS

Jagminas Adolfas gimė 1911 m. vasario 11 d. Tryškių miestely Šiaulių apskr. smulkių ūkininkų šeimoj. Kadangi šeima buvo gausi, tėvai negalėjo jo mokyti, nors noro turėjo. Tat baigus pradžios mokyklą toliau teko šviestis pačiam. Tarnavo raštininku Luokės vlsč. savivaldybėj, paskui atliko kar.

prievolę 7 pėst. pulke.

Vėliau tarnavo Alsėdžių ir Varnių vlsč. savivaldybėse sekretorium, o nuo 1937 m. Telšių apskr. savivaldybės buhalteris. Gabus ir sumanus vyras. Vedęs. Paliko žmona ir du vaiku mažamečiu. Šeima gyvena Telšiuose.

Kartu su kitais telšiškiais aktyviai veikė prieš bolševikus.

Suimtas 1941 m. sausio 11 dien. tarnybos metu istaigoj. Bute padaryta smulki krata, bet dižiausiu nusikaltimo irodymu rastas Vilniaus albumas. Kalėjime buvo susirgęs ir tam tikrą laiką gulėjo ligoninėje. Tada šeimai buvo lengviau slapta palaikyti ryši. Turima žinių, kad tardymų metu buvo labai žiauriai kankinamas. Kokių konkrečių kaltinimų bolševikai jam turėjo ir kieno buvo iškūstas, tiksliai nustatyti nepavyko.

KATKUS KAZYS

Katkus Kazys — ūkininkas, kaimo seniūnas, gyv. Paežerių

km., Platelių vlsč. Vedęs, liko žmona ir šeši vaikai. Buvo aktyvus šaulys, vietos šaulių būrio vadas. Suimtas 1940 m. rugpjūčio 13 d. savo ūky. Dvi savaiti laikytas arešte Kretinogoj, o paskui perkeltas į Telšius. Kuo kaltinamas, nenustatyta. Iškundė, atrodo, kaimynas iš keršto.

KVEDERAS JUOZAS

Kvederas Juozas—ūkininkas, dirbo tėvo ūkyje, Jodėnų km., Plungės vlsč.

Susipratęs lietuvis ūkininkas, bet prie jokių organizacijų niekada nepriklausė. Bolševikų laikais platino atsišaukimus prieš juos kartu su kitais plungiškiais darbuotojais Antanavičiais, Pakalniškiu ir kit. Suimtas ūkyje 1941 m. kovo 11 d. Ta pačią dieną apie 14 vai. atvyko enkavedistai į tėvo ūkį. smulkiai iškratė ir rado rač. mašinėlę, šapirografą ir 12 lapų kalk. popierio. Kieno iškūstas, negalima nustatyti.

KAVOLIUS PETRAS

KAVOLIUS BOLIUS

Kavolius Petras—stambesnio ūkininko sūnus, ūkininkas. Ryžtingas, darbštus, sąžiningas ūkininkas, jaunas vyras, nevedęs. Apylinkėj visu gerbiamas. Drausmingas šaulys. Bolševikų laikais kartu su broliu moksleivių ir kitais bendradarbiais spausdino laikraštėlį „Laisvės Varpas“ ir atsišaukimus šapirografu ir platino plačioj apylinkėj. Tų atsišaukimų ir laikraštėlio turi likusių jų bendradarbių, spėjęs nuo bolševikų pabėgti Juozas Poškus. Kilęs iš Karklėnų km., Kulių valsč.

Suimtas 1941 m. vasario 22 d. Karklėnų pradžios mokykloj seniūnijos gyventojų sueigoj. Parvestas į namus, padaryta smulki krata, kurios metu išskyrus švarų popierį daugiau nieko nerasta.

Kalėjime laikėsi labai ryžtingai, nieko neišdavė, nors buvo aštriai kankinamas.

KARDELIS POVILAS

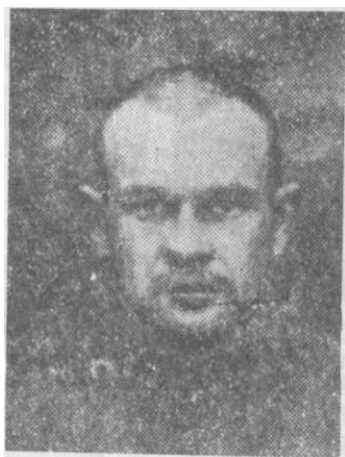
Kalėjime rastame sąrašė pažymėta: Kretinga. Daugiau jokių žinių kol kas nepavyko gauti.

Kavolius Bolius — Plungės gimnazijos mokinys, prieš galą iš mokyklos išstojęs. Prieš suimant Plungės vykđ. komitete raštininkas apie dvi savaiti. Brolis Petro, veiklus, sumanus, energingas vaikinai. Veikė labai aktyviai kartu su broliu. 1941 m. vasario 16 d. tautišku atsišaukimu buvo pilna ant visų stulpų, net milicijos durys buvo atsišaukimu apklijuotos. Suimtas Plungėj valsč. vykđ. komitete darbo metu 1941 m. vasario 22 d. Kalėjime sėdėdamas taip pat labai vyriškai laikėsi aštriųjų bolševikinių tardymų metu. Konkrečios įrodomos medžiagos ir prieš jį nebūta, nes kratos metu nieko nerasta.

KAZLAUSKAS POVILAS

Bolševikų paliktame ir kalėjime rastame sąrašė pažymėta: Telšiai, ūkininkas. Tačiau niekur kol kas nepavyko surasti jo giminių ar artimųjų. Užtat nei biografijos, nei foto neturime.

KIZEVIČIUS KAROLIS

Rastame sąrašę pažymėtas: Kretinga, ūkininkas. Smulkesnių žinių negavome. Dedame tik jo fotografiją, kuri buvo atrasta kalėjime.

KAVECKAS VLADAS

Kaveckas Vladas — ilgametis notaras Šiauliuose. Dalyvavęs

ir politiniam gyvenime. Buv. tautininkų apskr. pirmininkas, senas šaulys. Turėjo ūki Kulių vlsč., Palančio km. Likusi žmona gyvena ūky. Sūnus Kaune studentas, duktė gyvena Vilniuje. Suimtas 1940 m. liepos 13 d. Greitai atgabentas į Telšių kalėjimą. Veikloj komunistų laikais nedalyvavo, nes labai anksti suimtas.

KORZA BALYS

Korza Balys — Platelių pašto viršininkas. Gimęs 1902 m. gegužės 5 d. Nevarėnuose, Telšių apskr. Mokėsi Telšiuose. 1923—1925 m, atliko karinę prievolę. Nuo tada dirbo pašte Varniuose, Tveruose. Nevarėnuose, o nuo 1934 m. Plateliuose. Vedęs. Liko žmona mokytoja, dabar Alsėdžiuose. Aktyvus visuomenininkas, uolus lietuviškos spaudos platintojas. Žmonių gerbiamas ir mylimas. Suimtas namie po kratos 1940 m. liepos 12 d. Kalėjime arti-

mieji negavo nė karto pasimatyti. Nuolat buvo tardomas ir kankinamas kaip kontrrevolucionierius.

KUSA LEONAS

Kusa Leonas — buv. policininkas. Amatininko sūnus iš Alsėdžių. Vienturtis sūnus, nevedęs. Anksčiau tarnavo policininku, bolševiku atleistas. Buv. tautininku ir šauliu eil. narys. Gimęs 1909 m. liepos 30 d. Paplinkšės km., Sedos vlsč., Mažeikių apskr. Ligi kar. prievolės dirbo su tėvu odininko (pakinktų darb.) amata, paskui tarnavo. Tarnavęs ir Vilniuje savivaldybėje. Pastaruoju laiku gyveno Alsėdžiuose. Buvo sekamas ir tardomas. Norėjo bėgti per sieną, bet nespėjo. 1941 m. vasario 16 d. buvo susitaręs su draugais iškelti tautinę vėliavą, bet susirgo ir iškėlime nedalyvavo. Tą dieną ir suimtas savo bute.

KRIŽINAUSKAS BRONIUS

Križinauskas Bronius—Plungės elektros stoties raštvedys. Gimęs 1922 m. Plungės vlsč. Tėvai nuo seno gyveno ir tebegyvena Plungėje. Aktyvus, veiklus, jaunas vyras. Uolus lietuvis, patriotas. Dalyvavo anksčiau skautų organizacijoj. Veiklus sportininkas. Kartu su kitais plungiškiais dalyvavo aktyvioj veikloj prieš bolševikus. Suimtas ištaigoj, elektros stoties raštinėj 1941 m. kovo 5 d. Laike kratos bute ieškota atšišaukimų ir ginklų. Kalėjime sėdėjo kartu su kitais kankiniais 24 vienoj kameroj.

LILEIKIS VYTAUTAS

Tatai jaunas, energingas vyras, nevedęs, prieš suėmimą tarnavo sąskaitininku Telšių apskr. ligoninėj nuo 1940 mt. sausio 1 d. Tėvas vargonininkas, anksčiau buvo Pavandenėj,

vėliau gyveno pas kitą sūnų Raguvoj. Vyt. Lileikis priklausė šaulių ir jaunalietuvių organizacijoms kaip eilinis narvs. Kuo buvo apkaltintas ir dėl ko buvo suimtas, nepavyko gauti tikslesniu žinių, bet aiškiai turėjo ryšį su kitais tuo metu suimtaisiais. Suimtas 1940 m. nakti iš lapkričio 6 i 7 d.

LENGVINAS MIKAS

Lengvinas Mikas kilęs iš Girininku km., Gargždu vlsč., Kretingos apskr. Tėvai ir dabar ten gyvena. Ūkininkaitis, susipratęs lietuvis. Pasiturinčių ūkininkų sūnus. Dalyvavęs Šaulių Sąjungoj ir jaunalietuviuos. Bolševikams užėjus, aktyvus jų priešininkas. Viešai pasireiškė žodžiais prieš bolševikus prieš rinkimus i vad. aukščiausią tarybą 1941 m. sausio mėn. Laike mitingo buvo sukeltas triukšmas ir agitatoriai visai negavo kalbėti. Po to mitingo buvo įškustas būk trukdęs ir suimtas 1941 m. sausio 11 d. Kalėjime giminės buvo gavę teisę pasimatyti. Atrodė jau labai sunykęs. Kitas brolis Petras taip pat buvo veiklus vietos aktyvistas, bet buvo spėjęs pasprukti ir dabar tebegyvena.

LUKAUSKAS PRANAS

Lukauskas Pranas — ūkininkas, kilęs iš Gorduvėnų km., Gargždų valsč. Gimęs 1909 m.

Visą amžių dirbo ūkio darbus. Dabar ūky gyvena motina ir sėserys. Tėvas senai miręs. Dalyvavo ir visuomeniniame darbe. Buvo uolus šaulys, mėgo dalyvauti šaudymo pratimuose.

Mėgo ūkį, buvo švelnaus būdo. Bolševikams užėjus, dirbo kartu su Daknevičium tautini darbą, platino atsišaukimus ir t. t. Suimtas 1940 m. sausio mėn. iš 11 i 12 d. naktį. Padaryta smarki krata, bet nieko ypatingo nerasta. Pradžioj apie šešias savaites sėdėjo Kretingos daboklėj, o paskui atgabentas į Telšius. Kalėjime giminės gavo vieną sykį pasimatyti ir yra gavę porą laiškų iš kalėjimo slapta.

LONGINAS MIKAS

Kalėjime rastame sąrašė pažymėta: Kretinga, ūkininkas. Smulkiau niekas neinformavo.

MALAKAUSKAS LIUDAS

Malakauskas Liudas gimęs 1920 m. Kontaučiuose. Tėvai ir dabar ten gyvena. Prieš bolševikų atėjimą tarnavo puskarininkiu auto rinktinėj ir tik nuo 1940 m. rugpiūčio 15 d. gavo tarnybą Telšių apskr. valdyboj. Jaunas, energingas vyras. Dirbo kartu su kitais telšiškiais, kurie platino priešbolševikinę spaudą ir siekė išsivadavimo. Suimtas 1940 m. lapkričio 11 d. 2 val. naktį. Padaryta smulki krata bute, ieškota atsišaukimų, bet nieko nerasta. Visa laiką kalintas Telšių kalėjime.

MASKOLENKA PETRAS

Maskolenka Petras kilęs iš Parvainių km.. Luokės vlsč. Likusi žmona ir tėvai. Prieš bolševikų užėjimą turėjo smulkių prekių krautuvėlę. 1941. VI. 8. suimtas Kaunatave. Luokės vlsč., kaip įtariamas laikęs ginklus ir veikęs prieš bolševikus. Nedalyvavęs niekada jokiaj organizacijoje ar šiaip visuomeniniame darbe.

MILIUS JONAS

Milius Jonas — batsiuvis, pastaruoju laiku gyvenęs Alsėdžiuose. Gimęs 1903 m. balandžio 22 d. Plungėj ir ten ilgai gyvenęs. Vedęs, liko žmona. Veiklus, susipratęs lietuvis, buv. šaulių sąjungos narys. Bolševiku nekętė, draskydavo jų atsisaukimus, trukdydavo mitingus, iškeldavo atitinkamomis progomis liet. tautinės vėliavas. Dirbo kartu su Kusu Leonu. Suimtas 1941 m. vasario 16 d. Kaltinamas liet. taut. vėliavos iškėlimu.

MONTVYDAS ANTANAS

Kalėjime rastame sąrašė pažymėta: Kretinga, matininkas. Iš artimųjų niekas neatsiliepė, todėl biografijos ir foto neturime.

MOTUZAS VLADAS

Motuzas Vladas — Gaudikaičių valst. ūkio prie Telšių darbininkas. Likusi žmona su trim vaikais. Dalyvavęs anksčiau Šaulių Sąjungoj. Suimtas savo bute gana anksti 1940 m. spalio 31 d. kaip įtariamas veikes prieš bolševikus. Jokių įrodymo dokumentų nerasta ir dabar sunku patikrinti, kuo jį bolševikai įtarė. Šiaip vyras buvo susipratęs lietuvis ir bolševikų, žinoma, nemėgo. Atrodo, kad iš pasikalbėjimų kas nors išskundė.

NORVAIŠA MOTIEJUS

Amatininkas siuvėjas, smulkių ūkininkų sūnus, kilęs iš Pleinių km., Tverų vlsč. Visa giminė gana gausi ten ir dabar gyvena. Labai mielas, visų kaimynų mėgiamas žemaitis. Anksčiau jokiame visuomeniniame darbe nedalyvavęs. Bolševikų laikais ar turėjo kokius ry-

šius su organizuota veikla, taip pat negalima nustatyti. Suimtas kaip įtariamas veikes prieš bolševikus ir turėjęs ginklų, bet jokios įrodomos medžiagos laike kratos nerasta. Areštuotas 1941 m. vasario 27 d. savo namuose. Nustatyta, kad suimtas dėl jų pačių tarnaitės įškundimo.

PAKALNIŠKIS LIŪDAS

Pakalniškis Liudas gimęs 1910 m. iš mažžemiu ūkininkų šeimos Plungės vlsč. Anksčiau dirbo apie 10 metų darbininku Klaipėdoj. Paskutiniu laiku gyveno savo ūkely. Liko žmona su dukrele. Šaulių Sąjungos narys. Bolševikų laikais palaikė ryšius su Antanavičiais ir kitais plungiškiais darbuotojais kartu su jais platino atsišaukimus prieš bolševikus ir rinko, slėpė ginklus. Laike kratos pas jį nieko nerasta, bet elgtasi labai žiauriai su juo ir visa šeima. Giminės tvirtina, kad įdavęs jo tikras brolis, kuris ten netoliese gyvenęs. Suimtas 1941 m. vasario 22–23 d. naktį. Visą laiką laikytas Telšių kalėjime ir niekas iš artimųjų negalėjo susisiekti nei ką daduoti. Apylinkėj mėgiamas ir gerbiamas vyras.

PARAFIONAVIČIUS ZIGM.

Parafionavičius Zigmas—Dotnavos žemės ūkio akademijos studentas, skautas. Baigęs Tel-

šių gimnaziją. Motina išvežta į Rusiją, tėvas miręs, sesuoigail. sesuo Vilniuje. Akademijoje buvo „Samogitia“ korp. narys. Suimtas 1941 m. birželio 8 d. Pakalniškiu km.. Luokės vlsč., kaip itiriamas turėjęs ginklu ir veikęs prieš bolševikus. Smulkesnių žinių apie veiklą nepavyko gauti, Gabus ir jaunas vyras.

PABARČIUS VACLOVAS

Pabarčius Vaclovas — pienininkas 2. Kalvarijoje. Gimęs 1903 m. kovo 3 d. Pakarkliu km., Krakių vlsč., Kėdainių apskr. Tėvas dalyvis 1905 m. įvykių, susipratęs lietuvis, rusų persekiojamas turėjęs išvykti į Ameriką, ten gyvenęs ir miręs 19312 m. Motina mirė 1942 m. Likusi žmona su dviem nedideliais vaikais tebegyvena 2. Kalvarijoje. Darbštus, gabus, veiklus, energingas lietuvis. Baigęs pienininkų kursus Gruzdžiuose, prieš tai išlaikęs eks-

ternu 4 kl. gimnazijos egzaminus. Nuo 1925 m. dirbo pienininku įvairiose Lietuvos vietose, o nuo 1929 m. ligi suėmimo 2. Kalvarijoje.

Labai sąžiningas savo profesijos pareigūnas, apylinkėj mėgiamas ir gerbiamas. Ilgametis šaulys, buvęs Krakių šaulių būrio vadas. Bolševikų laikais nuoširdžiai santykiavo su kaimynais, palaikė lietuvišką dvasią. Suimtas dėl vieno savo buvusio bendradarbio skundo iš asmeninio keršto. Areštuotas 1941 m. sausio 12 d. rytą po smulkios kratos savo bute. Kalėjiman žmona pradžioj dar galėjo šį tą iš maisto ar baltinių pristatyti, o paskui ir to neleido. Pasimatyti kalėjime nė karto neleista. Yra likęs vienas žmonai slapta rašytas laiškas iš kalėjimo, iš kurio matyti, kad byla sudaryta iš skundų.

PUŠKORIUS KAZYS

Puškorius Kazys — Telšių amatu mokyklos mokiny. Gi-

męs 1921 m. liepos 11 d. Meinartų km., Rietavo vlsč., neturtingoj šeimoj. Gabus mokslui. Mokėsi Klaipėdos ir Telšių amatų mokyklose. Aktyvus skautas. Bolševikų laikais kartu su kitais tos mokyklos draugais dirbo priešbolševikinį darbą. Kartu ir suimtas 1940 m. lapkričio 6–7 d. naktį.

PETRONAITIS VLADAS

Petronaitis Vladas—advokatas, atsargos karininkas. Nepriklausomybės kovų dalyvis, Vyčio kryžiaus kavalerius. Gimęs 1888 Panevėžio apskr., Rozalimo vlsč., Plaučiškių km. Mokėsis Šiaulių ir Mintaujos gimnazijose, baigęs Petrapilio universitetą. 1921 m. buvęs Kretingos apskr. karo komendantu. Nuo 1923 m. ligi pat suėmimo advokatas Kretingoj. Kaip advokatas labai populiarus vietos visuomenėj. Aktyvus visuomenininkas. Šauliu Rinktinės Valdybos ir Atsargos Karininkų S-gos ilgametis pirmi-

ninkas. Suimtas po kratos savo bute 1940 m. nakti iš liepos 11 i 12 d. iškūstas vietinių žydų, kaip kontrrevoliucionierius. Pradžioj laikytas daboklėj Kretingoj, o nuo rugpiūčio mėn. perkeltas i Telšių kalėjimą.

Žmonagavo du kartu pasimatyti. Kalėjime buvo visai nukamuotas, pražilęs, sunkiai bepažįstamas. Laike pasimatymo jo su žmona pastebėtas ypatingas prižiūrėtojo Vaitkaus žiaurumas. Kartais žmona galėdavusi baltinių ir šiek tiek maisto jam nusiųsti. Likusi žmona su dviem vaikais.

PAULAUSKAS KAZYS

Ūkininkas, Telšiai. Smulkesnių žinių negauta.

RUDOKAS ANDRIUS

Jono brolis, nevedęs. Abu ramūs ūkininkai, net visuomeninėj veikloj nedalyvavę. Veikla bolševiku laikais taip pat neži-

noma. Andrius buvęs ūkvedžiu Pakalniškių dvare, Luokės vlsč. Ten ir suimtas 1941 m. birželio 8 d. kaip įtariamas slėpęs ginklus ir platinęs atsišaukimus.

RUDOKAS JONAS

Stambus, pasituris ūkininkas iš Luokės valsč., Naujųjų km. Likusi žmona ir šeši vaikai — trys sūnūs ir trys dukterys. Vyr. sūnus jau 19 m. Visi gyvena Žalionės km., Luokės vlsč. Visuomeniniame darbe niekada nedalyvavęs. Ramus, tylus ūkininkas. Žemės turėjo 40 su viršum ha. Veikla bolševikų laikais taip pat nežinoma.

RAKAS ADOMAS

Rakas Adomas — Telšių amatų mokyklos mokinys. Gimęs 1923 m. rugp. 20 d. Rietave neturtingoj šeimoj. Mokėsi Klaipėdoj, paskui Telšiuose, Veiklus, susipratęs lietuvis jaunuolis. Veikė bolševikų laikais

kartu su kitais draugais. Pajutęs pavojų bandė pabėgti, bet nepavyko ir Kretingoj buvo suimtas ir parvežtas į Telšių kalinimą.

SAKELIS ZIGMAS

Sakelis Zigmąs—dvarininkas, turėjęs dvarą Pavandeny, Varnių vlsč. Likę žmona, dvi dukterys ir vienas sūnus. Lietuvių

visuomeninėj veikloj niekada nedalyvavęs. Suimtas tuoj bolševikams atėjus 1940 m. liepos 12 d. savo namuose. Visą laiką buvo Telšių kalėjime. Kieno iškūstas, nežinia. Apylinkės žmonių daug jį atsimena kaip neblogo būdo žmogų.

SIMUTIS ADOMAS

Simutis Adomas kilęs iš Mažeikių apskr., Vegerių vlsč., Sugeninčių km. Likę žmona ir du sūnūs. Gyvena Kaunatave, Luokės vlsč. Ten turi nuosavą namelį. Šiaip vertėsi eidamas į darbus kaip padienis darbininkas. Susipratęs lietuvis, bet organizacijose niekada nedalyvavęs. Veikla bolševikų laikais taip pat nežinoma. Suimtas savo bute Kaunatave 1941 m. birželio 8 d. Atrodo, kda jis ir kiti kaunataviškiai buvo kažkieno iškūsti ir ant greitųjų surankioti. Kalėjime jiems visiems nebeilgai teko sėdėti, nes greitai atėjo baisiosios kankinimų dienos.

SIMUTIS JULIUS

Simutis Julius — laikrodininkas iš Kretingos. Ilgą laiką gyvenęs Kretingoj. Anksčiau buvęs palankus komunistams, net platinęs jų slaptus leidinius ir už tai teisme baustas keliais metais kalėjimo. Atėjus į Lietuvą „Stalino saulei“, matyt, jos šiluma nebuvo sužavėtas ir tapo bolševikų priešu. Suimtas ir uždarytas į Telšių kalėjimą. Smulkesnė biografija negauta.

STUKAS FELIKSAS

Stukas Feliksas, gimęs 1905 m. spalio 24 d. Vilimiškių dvare, Palangos vlsč., Kretingos apskr., kumečių šeimoje. Vedęs žmoną, gavo dalies nedidelį ūkelį ir ten visą laiką dirbo, Prišmončių km., Kretingos vlsč. Liko žmona ir 6 vaikai. Tarnavęs kariuomenėje 7 pėst. pulke, išėjęs puskarininkio laipsniu. Organizacijose, visuomeninėj veikloj nedalyvavęs. Suimtas 1941 m. sausio 14 d. bolševikų

karininkų kaip įtariamus šnipinėjime vokiečių naudai. Po mėnesio laiko atgabentas į Telšių kalėjimą.

SUNGAILA VLADAS

Sungaila Vladas anksčiau buv. policininkas, bolševiku laikais dirbo Mikoliškių girininkijoje. Ūkininko sūnus. Likusi žmona dabar tarnauja Kulių kooperatyve. Ilgus metus buvęs šau-

lys. Bolševikų laikais palaikė ryšius su plungiškiais ir platino atsišaukimus. Suimtas 1941 m. vasario 27 d. Per kratą nieko nerasta.

ŠALKAUSKAS ČESLOVAS

Šalkauskas Česlovas—ūkininkas, anksčiau tarnavęs žemės ūkio rūmuose gyvulininkystės instruktorium, vėliau ūkvedžiu Medemrodės dvare. Kilęs iš plačios giminės Joniškio vlsč., Šiaulių apskr.

Likę yra žmona ir trys dukterys gyvena Naujikų km., Luokės vlsč. Du broliu (Eugenijus, buv. Telšių apskr. viršinininkas, ir Henrikas, buv. Kauno s. d. kalėjimo virš.) išvežti į Rusiją. Visuomeninėj veikloj mažai dalyvavęs. Bolševikų laikais palaikė ryšius su vietiniais partizana. Suimtas Naujikuose 1941 m. gegužės 9 d. po smulkios kratos. Įtariamai laikęs ginklus ir veikęs prieš bolševikus. Laikė kratos nieko nerasta.

ŠAKENIS ZENONAS

Šakenis Zenonas — Plungės gimnazijos mokinys, ūkininkų sūnus. Kartu su kitais plungiškiais mokiniais dalyvavo priešbolševikiniame veikime ir kartu buvo suimtas. Smulkesnių žinių negauta.

ŠALČIUS EDMUNDAS

Šalčius Edmundas—paštininkas, pašto valdininkas Palangoj. Buvo „Jaunosios Lietuvos“ Palangos skyriaus vadas ir eilinis šaulys. Uolus lietuvis, visuomenininkas. Bolševikams užėjus, greitai buvo suimtas, kaip kontrrevoliucionierius. Areštuotas 1940 m. liepos 13 d. savo bute. Pradžioj sėdėjo Kretingoj, paskui pergabentas į Telšių kalėjimą. Smulkesnių žinių tuo tarpu negavome.

ŠLEINIUS JONAS

Šleinius Jonas — ūkininkas, malūnininkas. Gimęs ir gyvenęs Veitovėnų km., Plungės vlsč. Gim. 1905 m. Liko žmona ir du jauni sūnūs. Ramus, darbštus žmogus. Dalyvavo šauliu sąjungoj eiliniu nariu. Bolševiku nekeitė, bet konkrečią veiklą prieš juos nežinoja. Suimtas 1941 m. sausio 14 d. savo namuose Vainaičių km., Plungės vlsč. po smulkios kratos, laike kurios nieko nerasta. Manoma, kad įskundė piktos valios kaimynas.

TELŠINSKAS JONAS

Telšinskas Jonas kilęs iš Kvietinių km., Gargždų vlsč. Vilimiškės dvaro ūkvedis. Liko žmona ir du vaikai, gyvena tame pačiame dvare. Baigęs žemės ūkio mokyklą. Susipratęs lietuvis, anksčiau daugiausia dirbęs jaunųjų ūkininkų rateliuose. Aktyviai pasireiškė prieš bolševikus, plėšė prieš rinkimus jų atsišaukimus, agitavo kaimo žmones nebalsuoti. Suimtas 1941 m. sausio 10 d. Suėmė kariai rusai. Sėdėjo Kretingoj, paskui Telšiuose. Iškūstas vieno bolševikuojančio pareigūno.

TRUŠKA JUOZAS

Truška Juozas — buv. policininkas. Kilęs iš Ežaičių km., Gargždų valsč. Tarnavo ir pastaruoju metu gyveno Luokėj. Ten dabar tebegyvena likusi jo žmona su maža dukrele. Susi-

pratęs lietuvis, šaulių sąjungos narys. Veikla bolševikų laikais nežinoma. Suimtas savo bute 1941 m. birželio 8 d. kaip kontrrevoliucionierius. Norėta ir žmoną suimti, bet buvo paskutines dienas nėsčia, tai liko. Kas įskundė, nežinia. Krata daryta labai žiauri.

TARVAINIS ZENONAS

Tarvainis Zenonas—buv. Telšių gimnazijos mokinys, neturtingų tėvų sūnus. Likusi senutė beturtė motina, sesuo ir brolis, kuris mokosi Telšių gimnazijoje. Gimęs 1920 m. birželio 10 d. Užventy. Nors sunkiose sąlygose gyvendamas, visada buvo linksmas, ryžtingas. Mokykloje buvo aktyvus skautas. Mėgo poeziją, pats rašė eiles. Bolševikams užėjus, dirbo meteorologijos stoties vedėju Telšiuose. Vienas aktyviausių priešbolševikinių darbuotojų Telšiuose, turėjęs savo bute šapirograf. spaustuvėlę ir platinę daug atsišaukimų. Kelis kartus kvostas, kelis kartus jo bute daryta krata. Sužinojęs, kad norima jį suimti, bandė slapstytis, bet buvo pagautas Kretingoj 1940 m. gruodžio 12 d. ir atgabentas į Telšių kalėjimą.

VIČIUS JURGIS

Vičius Jurgis—ūkininkas. Gimęs 1899 m. Arslos km., Mosėdžio vlsč.. ten ir gyvenęs. Li-

kusi žmona su penkiais vaikais, kurių vyriausias 14 m. amž. Veiklus lietuvis ūkininkas, vietinio šaulių būrio vadas, 5 metus buvęs Mosėdžio vlsč. viršaičiu. Suimtas tuoj bolševikams atėjus 1940 m. liepos 13 d. savo ūky. Daryta smulki krata. Kaltintas bolševikų valdžios šmeižimu. Kalėjime būnant niekas iš artimųjų negavo leidimo aplankyti ar ką nusiusti.

VILČINSKAS POVILAS

Vilčinskas Povilas—buv. Telšių kalėjimo prižiūrėtojas. Gimęs 1918 m. Plungės vlsč. Tėvai ten ir dabar gyvena. Nėvėdęs.

Tarnavo kariuomenėj, o grįžęs gavo vietą prižiūrėtoju. Atėję bolševikai jį atleido, nes pastebėjo esant neištikimu ir iš karto uždarė į kalėjimą. Laikini paleistas iš kalėjimo dirbo netoli Plungės plytinėj. Kaltinamas buvo palaikymu ryšių su suimtaisiais polit. kaliniais.

ŽVIRZDINAS HERMINEG.

Žvirzdinas Herminegildas — Telšių gimnazijos mokinys. Gimęs 1920 m. vasario 7 d. Darbštus, energingas, veiklus, pamaldus vyras. Mokydamasis kartu tarnavo meteorologijos stoty. Labai aktyvus ir geras sportininkas. Bolševikams užėjus, kartu su Tarvainiu, su kuriuo gyveno vienam kambary, ir kitais telšiškiais dirbo priešbolševikinį darbą. Kartu su kitais ir suimtas 1940 m. lapkričio 6 d. Visą laiką laikytas Telšių kalėjime. Laikėsi labai vyriškai. Yra parašęs slapta porą laiškų artimiesiems, iš kurių spindi ryžtumas ir gili tėvynės meilė. Likusi motina ir brolis.

Šioje vietoje 1941 m. birželio m. 24 d. naktį okupantai bolševikai negirdėtu žiaurumu nukankino 73 Žemaičių žemės sūnus.

*Įrašo lenta žudynių vietoje—
Rainių miškely prie Telšių.*

Fotografuotinas leidinys

SL 547. Ofsetinė spauda. 4,5 sąl. sp. 1. Tiražas 30 000 egz. Užs. 700. Kaina 3 rb.
Spaudė „Vilties“ spaustuvė, 232600 Vilnius, Strazdelio 1.